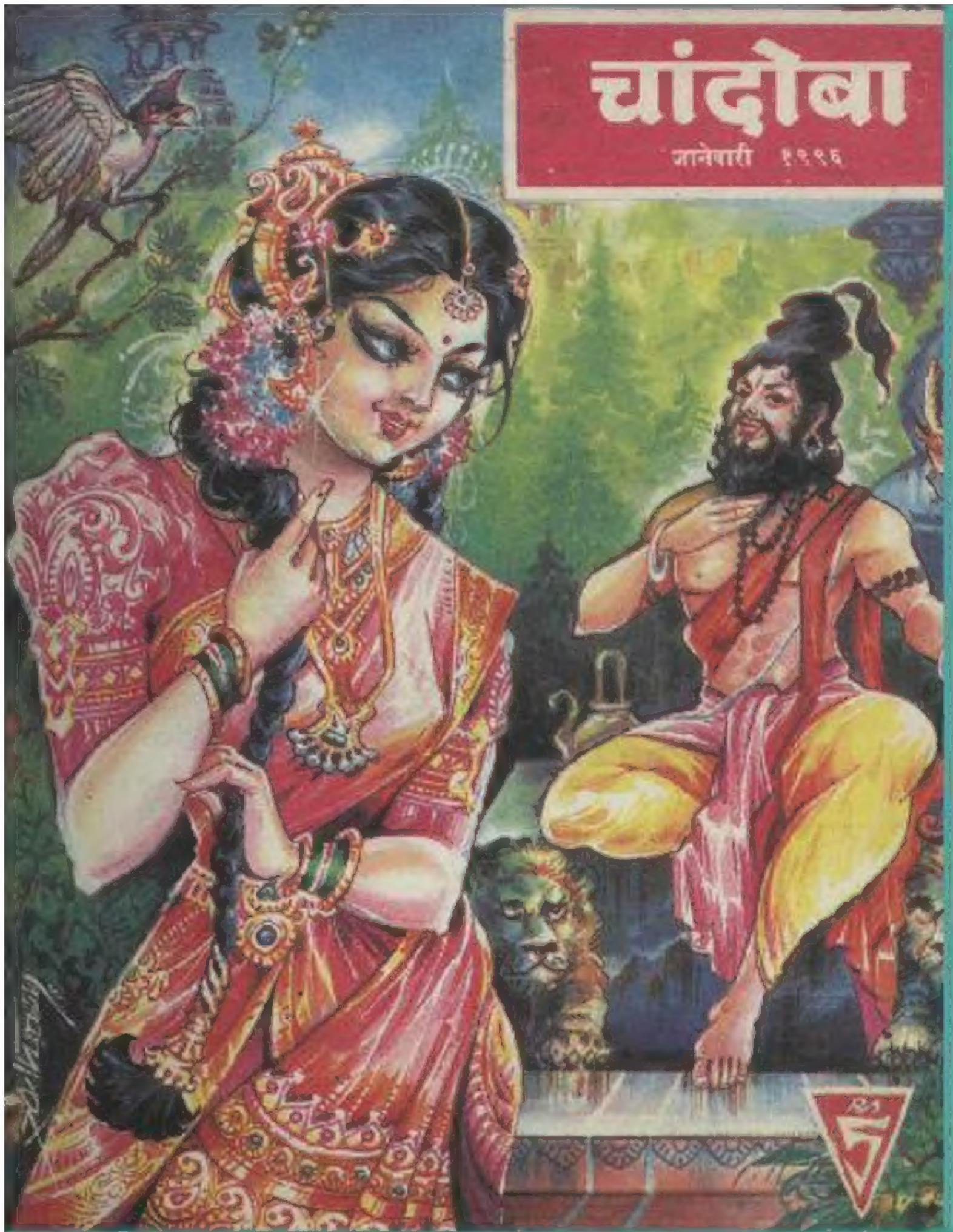

चांदोबा

जानेवारी १९९६

मातांनो पोलिओ चे उच्चाटन करणें तुम्हाला सहज शक्य आहे !

९ डिसेंबर व २० जानेवारी या तारखा
राष्ट्रीय पोलिओ उच्चाटन-दिन
म्हणून घोषित झाल्या आहेत.

आपण अगोदरच आपल्या बालकाला पोलिओ-निरोधक औषध दिले असेल, पण खबरदारी म्हणून ९ डिसेंबर व २० जानेवारी रोजी आयोजित पोलिओ उच्चाटन शिबिरात जाऊन तीन वर्षा खालील आपल्या बालकाला पुन्हा एकदा पोलिओ-निरोधक औषध द्या.

आरोग्य-संपन्न मुलांचे भविष्य म्हणजे आपल्या देशाचे भविष्य !

इ.स. २००० पर्यंत
पोलिओ-रहित
भारताच्या
निर्मितीसाठी सहर्ष
योगदान द्या.

PolioPlus
९ डिसेंबर, १९९५ व
२० जानेवारी, १९९६
या तारखा
लक्षात ठेवा.
हे दिनांक आपल्या
बालकाच्या
संरक्षणाचे दिवस
आहेत.

विश्व-सभाका हॉंगकॉंगची वार्ता

जुनीकडे वर्तमान-वर्तमान आपण हॉंगकॉंगच्या नव्याच वातव्या वाचतो. जगाच्या नकाशावर हॉंगकॉंग म्हणजे एक टिपळा ! हॉंगकॉंग चीनच्या अर्धेय निघोना आहे. हा छोटा भूभाग ९००० वर्ग किलोमीटर प्रदेशात व्यापलेला २९ वेढांचा एक समूह आहे. याची लोकसंख्या ५१,००,००० आहे.

हॉंगकॉंग 'क्राउन कॉमन्स' नावाचे सुप्रसिद्ध आहे. गेल्या १५५ वर्षां हा ब्रिटिशांच्या ताब्यात आहे. गेल्या सप्टेंबर मध्ये येथील विधान-सभेच्या बैठकीच्या निवडणुका झाल्या. काँग्रेस ३० जून, १९९५ रोजी ब्रिटिश हॉंगकॉंग सोडून जातील आणि तो चीन मध्ये विलीन होऊन जाईल.

सोळाव्या शतकात पोर्तुगीज लोक सर्वात अगोदर ये आले. नंतराच्या शतकाच्या प्रारंभी ब्रिटिश इथे आले. संपूर्ण ब्रिटिशांनी भारताचा आपली सत्ता कायम केली होती. ईस्ट इंडिया कंपनीने चीनशी आपले व्यापारी संबंध अधिक दृढ केले. ब्रिटनचा असा आग्रह होता की वस्तूंची देवाच-घेवाच करण्यासाठी अफूचा उपयोग केला जावा.

यामुळे चीन व ब्रिटन यांच्यातील संबंध बिघडले व युद्ध सुरू झाले. शेवटी चीनला हॉंगकॉंग ब्रिटनला द्यावे लागले. हे घडले सन १८४१ मध्ये. सन १८९८ मध्ये चीनने १९ वर्षांच्या करारावर हॉंगकॉंग ब्रिटनला दिले. १९८४ मध्ये चीनने देशात झालेल्या महानुसार सन १९९० मध्ये ब्रिटनने हॉंगकॉंग चीनला परत द्यावे आहे.

गेल्या पन्नास वर्षात आधुनिक औद्योगिक क्षेत्रात हॉंगकॉंगने अभूतपूर्व प्रगति केली आहे. विद्युत, रसायने, विविध उपकरणे, ज्वेलिक, कापड, अहार व वस्त्रे यादि क्षेत्रातील हॉंगकॉंगचा विकास लक्षणीय आहे. दक्षिण

कोरिया, सिंगापूर, तैवान (हाही चीनचाच एक भाग होता) यांच्या अगोदर हॉंगकॉंगचा 'आशियाचा वाव' म्हणून संबोधले जाते.

मुक्तावाच झे जगा निवडणुका झाल्या त्यात चीन प्रमुख पक्षांनी भाग घेतला होता. 'डेमोक्रेटिक पार्टी' हा चीनच्या विरोधी पक्ष होता. तर चीनचे समर्थन करणारा पक्ष होता 'डेमोक्रेटिक अलायन्स'. साठ निवडित-संगठित 'डेमोक्रेटिक पार्टी' ने मतविषय मिळवून विजय साधून घेतला. डेमोक्रेटिक पक्षाचा जप हे चीनचा एक आश्वासन होते.

सन १९८४ मध्ये ब्रिटन व चीन यांच्यात जो बंड झाला त्यामुळे चीन अजून विषयां बरोबर हॉंगकॉंगच्या व्यापार, नागरी स्वातंत्र्य इत्यादि मध्ये कसली ही दखलादखल करणार नाही. हा या महत्त्वा प्रमुख भाग होता. याचा अर्थ असा होतो की 'देख एक, पण पद्धति दोन' अमलात येतील.

ब्रिटन हॉंगकॉंगच्या अनंतत्वा चीन विरुद्ध भडकावत आहे असा चीनचा आरोप आहे. जर असेच चालू राहिले तर चीन हॉंगकॉंग मध्ये झालेल्या निवडणुका रद्द करील असा सावधानीचा इशारा चीनने ब्रिटनला दिला आहे.

अशा परिस्थितीत मुख्य देश चीनशी मिळून-ब्रिटनला हॉंगकॉंग पाहू सकोल का ? अथवा आपल्याला स्वतःचा देश म्हणून घोषित करील ? या प्रश्नांचे उत्तर चीन व ब्रिटन यांच्या काळात मिळेल.

मान्त्रिक

राजकुमारी राजकुमारी रूपवती असामान्य नाचण्यात होती. अठरा वर्षाची झाली, तरी अजून ती भारी खोडकर होती. मागचा-पूढ्या विचार न करता मनात आलेली कल्पना ती अमलात आणी. डोंगरावर असलेल्या देवळात गायचा ब्रह्मणा केल्या ती खूपदा अत्यंत प्रिय मल्ली किमला हिंसा बरोबर घेऊन जंगलात भटकण्याला जाई.

जंगलात पोचल्यावर तिथे असलेल्या एका पहाडावरच्या जुन्या किल्ल्याकडे ती एकटक पहात राहिली. किल्ल्याकडे बोट दाखवून खूपदा ती विमलाला म्हणे, "केव्हा तरी एकदा त्या किल्ल्यात जाऊन यावेस वाटते मला !"

तिच्या बोलण्याने घाबरून विमला म्हणे, "राजकुमारी, असल्या अज्ञान अन् ओस पडलेल्या किल्ल्यात बहुधा एकाद्या मान्त्रिकाची, किंवा राक्षसाची वस्ती असते."

"तु तर अगदीच भित्री-भागुबाई आहेस !"

एकाद्या दिवशी एकाटी का होईना, पण तिने आजून येणारच मी !" रूपवती म्हणे.

इकडे राजदम्यतीने विचार केला की, आत कन्येचा तबकूर विवाह करून दिला, तर ती मुचारेल. अनेक स्थळे शोधूनशोधून त्यांनी रामगिरीचा युवराज रत्नसेन याच्याशी तिच विवाह ठरवून टाकला.

रूपवतीला हा विवाह अजिबात गाल्य नव्हता. आपल्या मृता-पित्यांना तिने विचारले, "मला कळू दे तरी, की या राजपुत्रात असं काय लभून येतय ?"

कन्येच्या या प्रश्नाचे आश्चर्य वाटून राजा म्हणाला, "हा रामगिरीचा युवराज रत्नसेन चांगला सुशिक्षित आहे, गुरुकुलात त्याच उत्तम प्रकारे शिक्षण पुरे झालेलं आहे, आज ना बुढा तो रामगिरीचा राजाही वनेल."

या उत्तरावरही असंतुष्ट होऊन रूपवती म्हणाली, "सुन्वर आहे, सुशिक्षित आहे,

केव्हा न केव्हा राजा वनेल - या तर अगदी सामान्य अन् नैसर्गिक गोष्टी झाल्या पिताजी ! पण त्याच्यात असा कोणता विशेष गुण आहे की मी त्याच्यावर मुग्ध होऊन त्याच्याशी लग्न कराय ? माझ्याशी विवाह करणाऱ्या पुरुषात काही खास वैशिष्ट्य असावं."

राजा-राणी म्हणाले - "आमचा निश्चयही अकुन घे आता ! तज्ज्ञा विवाह लवकरच होणार आहे, अन् तोही रत्नसेनशीच !"

थोड्या दिवसात आपल्या इहमित्रांसह रत्नसिंह राजगडला येऊन राजाच्या अतिथिगृहात पाहुष्वारही घेऊन आला. आता तिसऱ्या दिवशाचा विवाहमुहूर्त होता, इतक्यात रूपवतीच अंतःपुरातून अदृश्य झाली.

रूपवतीची प्रियसखी विमला मात्र समजून चुकली होती की, 'राजकुमारी जाणूनबुजूनच मुद्दाम अदृश्य झालेली आहे ! पहाडावरील किल्ल्यात जाण्याची तिची फारा दिवसांची इच्छा तिने वा निमित्ताने पुरी करून घेतली असणार, अन् ती सध्या नक्कीच तेथे असणार.' विवाहमुहूर्तावर तिला परत आणणे हे आपले कर्तव्य आहे असे विमलाला वाटले आणि कोणाला काही न सांगता ती किल्ल्याकडे निघाली. पहाडावर पोचतापोचता संव्याकाळचे पाच वाजले. किल्ल्याचा दरवाजा बंद होता, पण दाराच्या फर्तातून तिने आत पाहिले, तेव्हा तिला खूप आश्चर्य वाटले अन्

तिला भोंतले कापरे भरले !

त्या अज्ञात किल्ल्याच्या दरवाज्याबंदळच एक मोठा तलाव होता, तलावाच्या किनाऱ्यावर एक कुरूप माणूस बसलेला होता. हातातल्या वेताच्या काठीचे टोक त्याने पाण्यात सोडलेले होते, त्याच्या कमरेत धनुष्यासारखा बाक असून त्याला छोटीशी दाढी होती. जवळच राजकुमारी रूपवती अशूढाळत बसलेली होती.

त्या दाढीवाल्याने काठी पाण्याबाहेर ओढत राजकुमारीला म्हटले, "ए पोरी, मी काही कोणी चांगला माणूस नाहीय. जी कोणी मुनगी माझ्याशी लग्न करायला तयार होत नाही, तिला मी मासोळी बनवून या तळ्यात

सोडून देतो."

रूपवती त्यांना म्हणाली, "मी रामशिरीच्या युवराजाची पत्नी बनणार होते, पण माझं दुर्भाग्य मला इथे घेऊन आलं. तू तर एक मान्त्रिक आहेस, म्हातारा आहेस. तुझे सारे केस पिकलेत, दात पडून गेलेत, कंभरेचं धनुष्य झालंय, तुझ्यासारख्या जकस्त-डाशी जंग करू मी? हद्द, कधीच नाही जमणार ते!"

तिच्याकडे नाराजीने पहात मान्त्रिक म्हणाला, "घमेड सोडून दे आपली! तोंडात बेईज ते बकू नकोस. तुला वलावात सोडण्यापूर्वी दोन विवसांची मुदत देतो. तोपर्यंत ही घाबर, हेच जग तुझं!"

दुसऱ्याच क्षणी रूपवती गायोळी बनून जमिनीवर तडफडू लागली, विकटपणे हसत मान्त्रिकाने तिला बुचतून घागरीत टाकले, आणि करून जावाण लावले.

अंधार पडू लागलेला होता, मान्त्रिकाने एक मशाल पेटवली. विमला अजूनही हे सर्व पहात होती. आता धैर्य एकवटून तिने दरवाजा खटखटवला. मान्त्रिक बडबडत दरवाजाकडे निघाला, "रात्रीच्या वेळीही इकडे वायचं धाडस करणार कोण आहे? अन् वर दरवाजाही वाजवत आहे!"

त्याने दरवाजा कुचकटाच घाबरत घाबरत विमला म्हणाली, "मी फार लावून आले आहे. अचारामुळे इथे अडकून पडलेय. आपल्या या किल्ल्यात मला रात्रभर राहू द्यास का दाजी? मान्त्रिकाचा बेहराच असा होता की कोणीही त्याला घाबरेल; त्याच्याबद्दल कोणताही घृणा वाटेन. त्यामुळे विमलाच्या तोंडचे 'दाजी' संवोधन त्याला भारी गोड वाटले. फार आनन्दाने तो झुतरला, "हो, हो! का नाही राहू देणार? तुझ्यासारख्या सुन्दर मुलींना नक्की आशय मिळेल इथे. ये, आत ये."

विमला आत आल्याबरोबर मान्त्रिकाने दरवाजा बन्द करून घेतला. नंतर तो म्हणाला, "तुझं सौन्दर्य पहायला या एका मशालीचा अजेड पुरेसा नाहीय. थांब इ, मी आतून आणखी एक मशाल पेटवून आणतो." आणि तो एका एकाकी खोलीकडे वळला.

ही संधी साधून विमलाने घागरीचे झाकण जुघडले. रूपवतीने तिला ताबडतोब ओळखले. विमला तिला म्हणाली, "तुम्हाला इथून सुरक्षित घेऊन जायला आलेय मी. आता झिण्याचं काही करण नाही."

इतक्यात मान्त्रिकाला परत येताना पाहून विमलाने घागरीचे झाकण बन्द केले. तो जवळ आल्याबरोबर ती म्हणाली, "वा! काय छान किड्डा आहे हा! अगदी स्वर्गासारखा वाटतोय! या वयातही तुम्ही किती छान दिसताय; मग सत्तर वर्षांपूर्वी तर किती रुबाबदार दिसत असाल!"

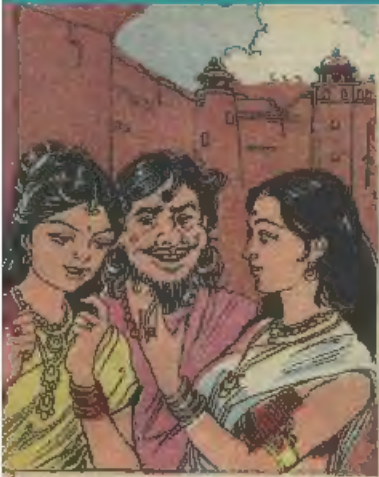
विमलाच्या प्रशंसेने चढून जाऊन मान्त्रिक म्हणाला, "हो! सत्तर वर्षांपूर्वी मला पाहिलं असतंस, तर वेशूदच झाली असतीस तू! तोंडून शब्दही निघाला नसता तुझ्या! काहीही असो. आता आपण दोघांनी एकमेकांना पसन्त केलय. माझ्याशी लग्न कर वन् या स्वर्गात कायमची रहा!"

"हां दाजी, माझा तसाच विचार आहे. दयं चोराचिलटांचं भय तर नाही नं?" घाबरल्यासारखे करीत विमलाने विचारले. डोळे लाल करत म्हातारा म्हणाला, "काय नोजलीस? इथे नोपांची धोवी? मनात आणलं तर हा किड्डा आकाशमार्गानं भुचनून नेऊन विन्ध्य पर्वतात ठेवीन मी! माझी मन्त्रशक्ती अकब आहे. अशक्यातली अशक्य गोष्ट ही करून दाखवू शकतो मी. गितीकी ताकत आहे

माझ्यात." एक पळभर थांबून तो पुन्हा म्हणाला, "अन् चोरी होईल असं वाटायला तुझ्याजवळ तरी असं काय हिरे-जवाहीर आहे?"

ताबडतोब हिरा जडवलेली आपली अंगठी दाखवत विमला म्हणाली, "दाजी, हिरा जडवलेली ही अंगठी सांघीसुघी नका समजू! हिच्यात अद्भुत शक्ति आहे. तुकताच एक सिद्ध पुरुष आकाशमार्गानं जाताजाता रात्रीच्या वेळी रस्ता चुकला अन् आमच्या घराभायें खाली झुतरला. आमच्या कुटुम्बानं त्याचा आबर-सत्कार, पाहुणचार केला. सचालीं परत जाताना त्यानं ही अंगठी मला दिली."

राजकुमारी आहे - मासोलीच्या रूपात ! आपल्या या अंगठीच्या प्रभावानं तिला माझी पत्नी बनायला राजी कर," असे म्हणत त्याने आपली वेताची काठी घागरीवर टेकली.

त्याबरोबर राजकुमारी रूपवती स्वतःच्या रूपात घागरीबाहेर आली. तिला डोक्यानी इशारा करत अंगठी समोर धरून विमला म्हणाली, "बाः! काय लावण्य ! किती मनोरम रूप ! नुसतं पाहून ही राजकन्या असल्याचं कळतंय. माझे हे दाजीबा वरून जरी कसेसेच वाटले, कुरूप दिसत असले, तरी खरे फार सुंदर आहेत ते ! तुला अंगदी अनुरूप आहेत बघ. करशील विवाह त्यांच्याशी ?"

रूपवती उत्तरली, "हो ॐ ! करीन की." हे ऐकताच खुश होत मानिक म्हणाला, "काय भाग्यशाली आहे मी!" अन् आनन्दाने त्याचे एकदम बुडी मारली. तोंड आगून तो परझारच होता, पण हातची काठी ठेवून त्याने स्वतःला धंभाळले. नंतर तो विमलाला म्हणाला, "ए पोरी ! ती अंगठी दे माझ्या हाती. राजा मला जावई बनवायला नकार देऊ लागला, तर त्याला दाखवीन अन् त्याचं मन बबलीन मी." अन् त्याने विमलापुढे हात पसरला.

विमलाने याच संधीचा बरोबर फायदा घेतला. तिने त्याचा हात पकडून जोराने ओढल्याबरोबर मानिक झुलटा खाली पडला.

ताबडतोब त्याची काठी हातात घेऊन तिने त्याच्याच डोक्यावर टेकली.

अन् काय ! मानिक ताबडतोब मासा बनला अन् तडफडत गलावात जाऊन पडला.

"थोडक्यात वाचले बघ ! बातुपनिं मला वाचवलंस विमला !" असे म्हणत राजकुमारीने मैत्रिणीला मिठी मारली. ती पुढे म्हणाली, "चल, राजधानीत जाऊ आपण, आपल्या लग्नाची अशी छान भेट घेईन मी तुला, की पहावच रहाशील. कल्पनाच करू शकामची नाहीस बघ !"

राजधानीत पोचतापोचता सकाळ लुजाळली. सकुशल परत आलेल्या रूपवतीला पाहून राजारानी आनंदित झाले. त्यांनी सभाधानाचा निश्वास टाकला. इतक्यात नवरदेव रत्नसेनही तेथे येऊन पोचला.

रूपवतीने त्यांना सर्वांना आपली कहणी सांगितली. ती म्हणाली, "माझी बशी इच्छा होती की, काही खास वैशिष्ट्य असलेल्या माणसाशीच विवाह करावा. मी अंगदी मूर्तस्तराच गाग्रह करला, स्वतः संकटात

सापडले अन् तुम्हा सर्वांना दुःख दिलं. रत्नसेनशी विवाह करायला तयार आहे मी."

राजदम्पती काही बोलणार, इतक्यात एकटक विमलाकडेच पहात असलेला रत्नसेन म्हणाला, "वैमा बसोवी राजकुमारी ! या विवाहाने तुम्ही तयार असाल, पण मी नव्हे ! तुम्ही मानिकाच्या जाळ्यात अडकलात, तेव्हा तुमची सुटका मला करणाऱ्या विमलात थोडं वैशिष्ट्य दिसतंय. तिच्याशीच विवाह करायची माझी इच्छा आहे."

हे ऐकून विमला अवाकच झाली. शरमेने तिने मान खाली घातली. रूपवतीही क्षणभर स्तब्ध राहिली. नंतर मैत्रिणीच्या खांद्यावर हात ठेवत हसून ती म्हणाली, "विमला, मी आपलं वचन पुरं केलंय. तुला म्हटलं होतं ना मी, की आपल्या लग्नाची मी तुला एक बघील भेट घेईन ? मी तुला, तू कल्पनाही न करू शकशील बशी भेट देत आहे."

राजदम्पतीच्या कुपस्थितीत रत्नसेन व विमला यांचा विवाह धुमधडाक्याने साजरा झाला.

"सिद्धांत दिली? पण हिच्यात कसलं खास वैशिष्ट्य आहे, ते तर शांग." अश्वयनि मानिकाने विचारले.

"समोर लुप्त्या असणाराला ही दाखवत रहा, अन् त्याच्याकडून हवं ते काम करून घ्या. - असं सामर्थ्य आहे या अंगठीत. म्हणजेच माणसाच्या मनात ताबडतोब परिवर्तन घडवू शकते ही." विमलाने सांगितले.

हे ऐकल्याबरोबर मानिकाचे डोळे चमकू लागले. तो अंगठीकडेच पहात राहून म्हणाला, "लहानपणापासूनची माझी एक इच्छा आहे - लहान राजा बनायची नव्हे, पण राजाचा जावई बनायची इच्छा. या घागरीत एक

परोपकारी

आपल्या संतातीस भोजनेस श्रध्दार्पण करून घाला. आपणच सैन्यासह जसून यांकारने येत येत होता, त्यांना तत्प्रांत येत घेता. दहाक पंचमेला दिसता, ही जागृता. केल्याशिवाय गादी पुढे जाऊ शकत नव्हती. शक्ति राजा प्रकटा के. काम चालू शकत नव्हता.

विचार काटत राजाने चौफेर नजर टाकली. जवळच्या एका देवादाख एकमात्र नारायण छोपलेला स्थला मिलला. राजाने त्याचा दळखले नि आपली अवयण सगितालो, नेतर दोघांनी मिलून दबध दूर लागला.

रस्यतः वरदः दाक्यायाः गणसालां (गणैः) त्रैव्यानीं नमालो पतिनी, तस्यै धनं वेनीं नापचाला पदतः कल्याणा या
पदोपकरी नापचाचीं त्याने तस्यै धनं ह्युति वेनी, राजानेः सा मागसाला विचराले - "तुतः कुडः आयचवं?" ती भ्यापाला -
"यां विमालीयः रायचरुवा."

राजा म्हणाला - "ठीक आहे. बस हाडवा पाहिले. मला रामायणाच्या पुढे जय्यचे काही वाटेत तुला उतरायला."

कार्यकर्मीका होकर अपने विद्यार्थी - "स्वयं कार्यकर्ता बनने के लक्ष्य से मैं ही तुम्हें जानूँ है नहीं आहोत नकल। य कला भी तुला सुन्दर शिवाय बिन्दु।"

सुखत तो माणूस म्हणाला - "शुद्धपुरुष वरत येत होतो. अगदी क्षुब्ध नसो होतो. ज्ञानरस न्यातें साध्याभ्यसे. दुःखा काही उपाय सुचेल, दिला शोध खातो उदबुद्ध ध्यातान. जी वाजूत करण्यारही गाडीमत्यातान दुसऱ्या कोणाची मदत लागेलच. कायच एवढ माणसाचा तो शोध वाजूत करणे शक्य नाही. भासा राखिनी आपल्या शिऱ्या सहन करण्यची गोष्ट आपल्या शिऱ्याऐकून नादपडतें तर जी आपणत्या निषेध केला भासात, तर बरेचच मला राखीत पोचंच अजूनच मेलातें नसत!"

हे ऐक्यन राजा जोरजोरत हसत राहिला.

(बुधरा संवत्सरा) सोधे ख्यून त स्वभाव नीका भागि साणी चार्तला मुकून क्यारत मुकैनि। नमक देवीचं।
येनारत येनतार, लेने भायनका क्यारते लेने होय चका लेने, मयानी मयान्या पाठोपाठका एकता क्यारत क्यारत
बनवतु लाका बेटाणी। बहागीत मयलेव्या पराबहागीती भागीती काहण्यसाही फावलेने, नेतम मयानीव्या होय
इतर कमीना बायन्या मयनसकतीने होय क्यारत क्यारत, होयय मायामुले लुप्त, मयानी वया मयारत येनाच
मयन्याने बायला होला, बायल्या होकून हतयेन एकवयावर क्यारत क्यारत, मुकैनि। क्यारत
क्यारत सोणी साणी। मयनगीती ध्येय एतरी मयिगी होय ला, लाणी सडोव्याचें बसुकी, -बायनार -

सुकेशिनांच्या सल्यावरून रूपधर समुद्रावर
 आपली वाट पहाणाऱ्या साधीदारांकडे गेला.
 ते सर्वजण त्यावेळी समुद्रतटावरच बसून
 होते. रूपधरला पहाताच ते लुशीतं बुझा
 मारत त्याच्याजवळ जाऊन पोचले. प्रत्यक्ष
 इथाकाला पोचल्यावरही झाला नसता,
 इतका आनंद त्यांना रूपधर सुरूरूप परत
 आल्याचं पाहून झाला, त्यांच्या डोळ्यांतून
 आनंदाश्रू वाहू लागले.

“आपल बाकीचें सर्वजण कुठे आहेत?
कुठे आहेत ते?” सर्वजण अतुलकतेने त्याला
विचारू लागले.

“वापले लोक सुकेशिनींच्या घरातच
सुखरूप आहेत. आरामात खातपीत मजा
करत बसले आहेत ते. आता प्रथम
आपल्याला आपली नौका बाहेर ओढून ती
अन् दोर वगैरे सर्व एकाठा मुद्देत लपवून
ठेवायतच हवं. यानन्तर तुम्हा सर्वांना मी

ग्रीसच्या पौराणिक कथा

सुकेशिनीच्या घरी घेऊन जाईन." रूपधर गुत्तारला.

सर्वांनी लगेच काम सुरू केले. पण मायावी त्या रात्रीस ओरवून म्हणाला, "अरे सुकेशिनी, कुठे निघालास त्याचा विचार तरी करा. सुकेशिनीच्या घरी? ती तर तुम्हा सर्वांना वाघ चिता वगैरे जनाजरे बनवून, पुण्याप्रमाणे तुमच्याकडून पहाऱ्याचं काग करवील, पडलेलं सगळं विसरलात काम? घातलोचलच्या गुहेत गेल्यावर आपल्यावर काय गुजरलं ते गाठवा! त्यावेळीं मा रूपधरगुळेच तर आपले काही साक्षीदार घेतून गेले न? त्याच्या वैभक्तीगणामुळेच तर आपण बरबाद झालोच!"

मायावीच्या या बोलण्याने रूपधर क्रोधाने गुसळू लागला. तलवार काढून तो मायावीवर धावून गेला, परंतु बाकीच्या साक्षीदारांनी त्याला कसेबसे अडवले. ते म्हणाले, "याला घालचं नसेल तर नको येऊ दे. इथेच राहून आपल्या नौकेचं रक्षण करील तो, आम्ही सारेजण येतो तूझ्याबरोबर सुकेशिनीकडे, बल घेऊन आम्हाला." शेवटी सर्वांबरोबर मायावीही निघाला.

सुकेशिनीने रूपधरच्या गुमठ्या साक्षीदारांच्या रत्नाची व्यवस्था केली; त्यांना बांगले कपडे दिले. रूपधर येथून पोचेपर्यंत ते स्वाक्षि भोजनाचा आरवादही घेऊ लागले होते. वोन्ही दले एकमेकांभोर आली, तेव्हा सर्वांनी ज्ञानवाने ओरवण्याला सुरुवात केली.

सुकेशिनी रूपधरला म्हणाली, "तुम्ही लोक शांत गेलं सर्व विव्हासून येतात तर अरे होईल, करावसल्या काहोता तुम्ही तोंड दिलंत, ते माहीत आहे मला. आता आरामात हा, पा. आपल्या दशाका नगरात जसे आनंदाने रहात होता, नितक्याच आनंदाने इथे हो रहा."

रूपधरने तिचा गळा गानला. एक वर्षभर आपल्या साक्षीदारांसह तो तेथे आरामात राहिला. वर्ष संपल्याबरोबर त्याचे अनुचर त्याला म्हणू लागले, "आपण काय आता स्वदेशी जावचं नाही का? इथं काय

रहायचं का आपण?"

रूपधर सुकेशिनीला म्हणाला, "माझे साक्षीदार आता स्वदेशी जायला अतावळे झाले आहेत. आम्ही रात्रीनी आता इथून निघावं हे बरं. पण त्यासाठीही आम्हाला तुज्जी मदत हवी."

"तुम्हाला जबरदस्तीनं इथं ठेवून घ्यायची माझी इच्छा नाहीय. पण स्वदेशी पोचण्यापूर्वी तुला आणखी एक यात्रा करावी लागणार. यमराजाच्या तरकात सांकेतिक नावाचा एक दिव्यजानी आहे. तु त्याला एकदा भेट अन त्याचा सल्ला घे."

हे ऐकून रूपधर हताशच झाला. तो म्हणाला, "हे काय सांगतेस सुकेशिनी? तसकात जाणं काय माझ्या हातचं आहे का? कोणी नावेतून कधी तरकात गेलंय का?"

"पण सुकाणू धरून दिशा पहात जायची गरजच नाही. नौकेत मूकाट बसून रहा. अतरी हवा आपोआपच तुला तेथे घेवून जाईल. तुज्जी नौका समुद्र ओलांडून पलिकडील किनाऱ्याला लागेल, तिथून थोडं पुढे गेल्यावर तुम्हा लोकांना एक टेकाड दिसेल. त्याच्या जवळच अग्नी आणि अश्वतदी कैटरणीला मिळतात. या टेकाडाजवळ तू हातभर तांबीदंडीचा खड्डा घण अन त्यात पितरांना तर्पण दे, पिंडदान कर, पितरांना हे सर्व अर्पण करून 'आपणाला सकृशल इयाकाला पोचवण्यासाठी' त्यांना प्रार्थना

कर, घरी पोचल्यावर त्या सर्वांसाठी काही प्राणी बळी देण्याचं त्यांना वचन दे. सांकेतिकला नमस्कार करून मांग की, एक काळा बोकड बळी देईल. नंतर एक बोकड अन मेंढी यांचा बळी दे. नंतर ते बांगले भाज, असे सर्व केल्यावर यमराज अन सर्व नगरवासींना घणाम कर. तगेचच पितर बळी स्वीकारायला बसतील. त्यांच्यातच सांकेतिक हो असेल. तो तुला घरी जाण्याचा अपाय सुचवेपर्यंत पितरांना बळीला स्पर्श करू देऊ नको." सुकेशिनीने स्वदेशी परत पोचण्याचा जसा अपाय रूपधरला सांगितला.

सकाळ झाली. रूपधरने आपल्या

साथीदारांना जागे केले. तो त्यांना म्हणाला, "अठा, आपल्याला जाता हा प्रदेश सोडून जायचं आहे. मुकेशिनींग आपल्याला आणखी एका याथेचा श्रपाय सूचवला आहे."

रूपधरचे सार्यांसार तर आपापल्या घरी जायला असुंक होते. पण अता या याथेच्या विषयामुळे त्यांच्यात निकत्साह पसरला. अन् यमराज दयादींच्या स्थानी, म्हणजे नरकात आपल्याला जायचंय हे कळल्यावर तर ते रडू-ओरडू लागले. त्यांच्यातले काहीजण वेशूद्रही झाले. लोक आपले केम अपटू लागले. पण रूपधरबरोबर निघण्यावाचून दुसरा अपावही नव्हता.

सर्वजण निघून गेले. तोवर

मुकेशिनीही वय येऊन पोचली होती. तिच्याबरोबर एक बोकड व एक काळी मेंढो होती. कोणाशी काही न बोलताच ती येऊन निघून गेली.

सर्वजण नौका समुद्रात ओढून घेऊन झाले. बळीची जनावरेही त्याने नौकेत नेली. मुकेशिनीच्या वृत्तेने अन्तर वारे वाहू लागले अन् नौका पुढे निघाली.

कोणतीही अडचण न येता संध्याकाळपर्यंत नौका पुढे-पुढे जात राहिली. सूर्यास्तानंतर अंधार पसरला अन् अंधारातच नौका किनाऱ्याला लागली.

मुकेशिनीच्या सूचनेप्रमाणे रूपधरने अग्रानदी व अभूतदी वृत्तरणीला मिळानच्या जागी सड्डा घणाला. तेथे त्या लोकांनी तपण करून पिडदात केले व पितराचे छात केले. होम करून बोकड व मेंढो पांचे त्यात बळी दिले.

वाढडतोव कोलाहल करत पितरांच्या इंधी बळीचा स्वीकार करण्यासाठी तेथे येऊन पोचल्या. यमराज व इतर सर्वांना प्रणाम करून रूपधर, पितरांना म्हणाला, "सांकेतिकशी बोलून मां जोपर्यंत आपल्या शंका फेडून घेत नाही, तोपर्यंत तुम्ही कोणीही बळीला स्पर्श करता कामा नये."

इतरांना वाजूला करत एक खो पुढे आली. तिना पाहून रूपधर आश्चर्याने

अवाक् झाला. कारण ती दुसरी कोणी तमून खूद रूपधरची आईच होती! टाकवर हल्ला करण्यासाठी तो जेव्हा बाहेर पडला, तेव्हा तर तो जिवंत होती. तो जेव्हा मेली, तेही रूपधरला माहीत नव्हते.

तिना पाहून रूपधरचे डोळे भरून आले. त्याला तिचा दयाही आली. तरीही त्याने तिना बळीला भिन्न दिले नाही.

सांकेतिक हातातला सोन्याची लुडी फिरवत तिच्या मागीमागच आला होता. रूपधरला ओळखून तो म्हणाला, "मुला, हा पितुलेक सूर्यप्रकाशाला पारसा आहे. अशा या ठिकाणी तू कसा काय जालास? जरा मागे सरवेलास तर बळी स्वीकारून मी तुला जरूर तो मदत करीन."

रूपधर मागे सरकला अन् त्याने सांकेतिकला बळीचा स्वीकार करू दिला. नंतर रूपधरकडे वळून सांकेतिक म्हणाला, "तू स्वदेशी जायला तडफडत आहेस. हे मला ठाऊक आहे. खरं तर स्वदेशापुढे स्वर्गाचीही काय मातब्बरी? पण साऱ्या देवता तुझ्यावर स्मलेल्या आहेत. त्यामुळे अजूनही तुला बेव्याच यातना सहन कराव्या लागणार आहेत. अनेक काळ सहन करणार आहेस तू. पण शेवटी सकुशल नक्की घरी पोचशील. वाटेत चिनापिया नावाचं एक बेट लागेल. तेथे सूर्यभगवानाशी संबंधित पशू रहातात. तू किंवा तुझ्या साथीदारांपैकी

कोणी त्यांना कसलाही त्रास देऊ नका. चुकतही कोणाच्या हातून तसं घडलं, तर इथाकाला पोचायचं तुमचं स्वप्न हे स्वप्नच राहील. पण योग्य तऱ्हेने वागलात तर मृत्युपासून वाचून अन् दुसऱ्याच एका नौकेत वसून तुम्ही घरी पोचाल. अजूनही तुमचे काळ संपणार नाहीयेत. तुमच्या घरात सर्वत्र शत्रू शत्रू असतील. अन् ते तुझ्या पत्नीला लक्षासाठी जबरदस्ती करू पाहातील. पण हा, तू कोणत्या ना कोणत्या प्रकारे त्या सर्वांचा अन्त करशील. यानंतर देवतांबाबतीतलं तुझं कर्तव्य तुला पार पाडावं लागेल. ते सर्व कसं करायचं, ते मी सांगेन तुला. नौका वन्हवण्याचं वन्ह तू

होईल. त्यावेळी तुझे सर्व आप्त तुझ्या जवळच असतील.”

“ठीक आहे. जे घडायचं, ते नक्की घडणारच. घडणारं कोण टाळू शकणार? पण एक गोष्ट सांगा. माझ्या आईचा प्रेतात्मा तिथे असा आहे. ती माझ्याकडे पहात नाहीय अन् माझ्याशी बोलत ही नाहीय. ती केवळ बळीवरचं नजर लावून आहे. ती मला ओळखू शकेल असा अंशुपाय मांगा ना.” रूपधरने विनंती केली.

“मुला, जेपर्यंत बळी प्राप्त होत नाही, तोपर्यंत पितरांना सत्य गोष्टी समजत नाहीत, हे लक्षात ठेव.” असे सांगून सांकेतिक यमलोकात निघून गेला.

आईला बळी प्राप्त होईपर्यंत रूपधर तेथेच असा राहिला. तो मिळाल्यानंतर आईने त्याच्याकडे पाहिले व त्याला ओळखून ती म्हणाली, “जिवन्त असूनही तू या लोकात कसा मोकलास बाळा? हे तर कोणालाही जमत नाही. तू काय झोयलून सगळं इथेच झाला आहेस? इध्याकाला गेला नाहीस? आपल्या बायकोला नाही भेटलास?”

“नाही आई, घरी पोचण्यासाठीच अनेक यातना सहन करीत आहे मी. इथला निवासी सांकेतिक वाला जेटण्यानाठीच इथे यावं लागलं मला. आई, यण. तू मेलोस कशी? आजारी होतीस. की आकस्मिक

मरण आलं तुला? पिताजी कसे आहेत? माझ्यावर विसंबून ते काय अजूनही माझी वाट पहात आहेत? की आता मी येणाऱ्याच नाही असं समजून ते दुसऱ्या कोणाच्या आश्रयाला गेले? माझी बायको काय म्हणतेय? काय करायची इच्छा आहे तिची? मुलाबरोबर राहून आपली इस्टेट संभाळत आहे नं ती? की आपली कुणाशी लग्नही केल्या तितं?” रूपधर आपल्या आईला प्रश्नांवर प्रश्न विचारत राहिला.

आई उत्तरली, “अरे ती तुझ्या घराब आहे. किती सहनशील आहे ती, हे तुला काय माहीत? रात्रंदिवस विचारीचं मन तुझ्यासाठीच जळत आहे रे! तुझी इस्टेट अजून तुझ्याच नावे आहे. तुझा भूलग किजयाजव तुझा चारस बनला आहे. अन् राजाच्या सान्या जबाबदाऱ्याही संभाळतो आहे तो! तुझे वडील गाव सोडून शहरात येण्यातले नाहीत. थंडीतही वंगावर पोचण न घेता ते जनावरांजवळ जमिनीवरच झोपतात. म्हातारपणा बरोबर तुझ्या न

परतण्याचं दुःख बात राहिले आहे त्यांना. आता राहिली माझ्या मरणाची हाकित. मी कोणत्या आजारामुळे नव्हे, तर तुझ्या आठवणीने झुकून मेले.” आईने रूपधरला सर्व हकीकत सांगून टाकली.

रूपधरने आईला एकवार प्रेमाने मिठी मारायचा प्रयत्न केला, पण तो सफल झाला नाही. तीनदा तोच प्रयत्न करूनही काही अुपयोग झाला नाही.

तेव्हा रडत दीनपणे रूपधर आईला म्हणाला, “फक्त एकदाच मिठीत घे ना मला ! माझ्यापासून दूर का रहाते आहेस?”

“अरे वेड्या ! जिवन्त व्यक्ती, मृत व्यक्तीला कशी मिठी मारू शकणार? तुला जिला मिठी मारायची वाटतेय, ती तर केव्हाच प्रकूल खाक होऊन गेलीय. आता ताबडतोब या अन्धान्या लोकातून निघून जा बरं. पण इथे पाहिलेलं, ऐकलेलं आपल्या बयकोला माव सांगू नकोस.” आईने त्याला सूचना दिली.

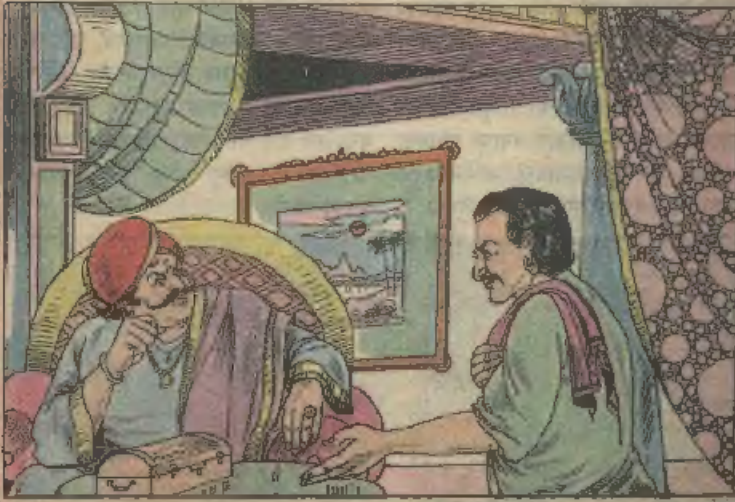

खरी गोष्ट

ह्यापुढच्या ज्योतिबाच्या घरी एक लोकर होता. गाव नाव बहादूर. ज्योतिबाच्या कार्यक्रमाची बोली स्वच्छ ठेवणे, लुच्चा व वाक्यांतील धातू ठरवणे, शिंतोवणेच ज्योतिबा-बहादूर बाहुच ठाकूर ही त्याची कर्तव्य होती. पण ही सर्व कर्तव्य तो कशी चर्चा करी, ज्योतिबाची पानन्ती बाबोची पेटी माग तो खूप मनघातून स्वच्छ करी. पेटी नेहमी चमकत असे. ज्योतिबा हे सर्व नगरकात्रि पहात असे. एक दिवशी ज्योतिबाच्याने लाडात बोलावले पाणि म्हणाला - 'जो बहादूर, विकसे दिवस तू फार थोड्याही होत असला आहेस, अस दिवस, कार्याक्रमाची बोली काही स्वच्छ ठेवते, पण हे. पायांची चर्यांची पेटी माग तू अशाच चकचकीत ठेवतोस, ते काम तू बगरी मलापासून करतोस. त्याबद्दल गुंडी प्रथगा कराचो तेवढी थोडोस!' "

बाबू बहादूरने नम्रगणे उत्तर दिले - "मालक, त्याबद्दल मापण कळाली माझी तपरीत करता / आपल्या प्रमाणच पेटातील पायांचा शेव भी ही वाक्यात वेग असतो, जगा स्थितीत भी खर पेटी चकचकीत ठेवण्या माहा, पर ते थोडे सोटीत का? आपणच म्हणो."

आता खरी गोष्ट ज्योतिबाच्या लक्षात आली, आपली पायांची पेटी बहादूरच्या हातातल्यापासून माही भोरी बर्मानदार नेतर काळजी घेऊ लागला.

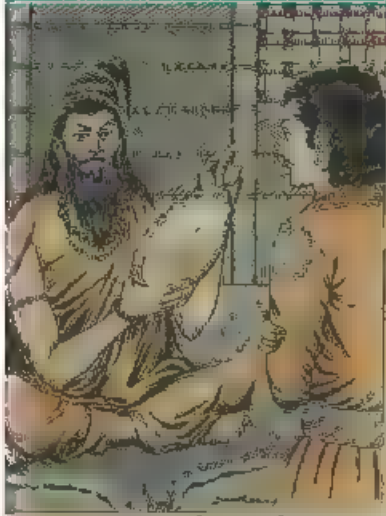

महिमाशाली आरसा

दुर्जनशत्रयी विजयादित्य पुनर आडापाराशो गेला. त्याने आडावळून प्रेत खानी उतरवले आणि ते आपल्या खाद्यावर लादून तो स्मशानाचो बाट चालू लागला. तेव्हा प्रेतातील वेताळ बोलू लागला - "हे राजन्, कुठली महिमावान वस्तु प्राप्त करण्यासाठी या स्मशानात तू हे कठोर परिश्रम करीत आहेस, हे काही माझ्या लक्षात येत नाही. अपूर्व अद्भुत महिमाशाली वस्तु सुद्धा कधी कधी आपला महिमा गमावून बसतात. उदाहरणादाखल मी तुला एका राजकुमाराची गोष्ट सांगतो." वेताळ रोष्ट सांगू लागला.

नैमिशारण्यात ज्येन्द्र नावाचा एक मुनि रहात असे. तो सर्व शास्त्रात पारंगत होता. कित्येक तर्कण शिष्य बनून त्याच्याजवळ रहात. सिद्धपुराचा राजा हिमवत अशाच शिष्यांपैकी एक होता. चार वर्षे ज्येन्द्रच्या आश्रमात राहून त्याने अनेक विद्या शिकून घेतल्या.

वेताळ कथा

जेव्हा हिमदत्त परी जायला तिघांना वल्ह मांड्या पंमाने तय्यार त्याला म्हणाला "बेटा, तुझे शिक्षण आता संपले. प्रविष्य कालात तू मिहपूरीचा राजा होणार आहेस. तुला रणयोगी पंडित अर्धा एक वस्तू मी त्या देऊ इच्छितो."

नाम पवापासून तनवलेच्या एका पेरीतून तय्यारने एक गोत आरसा काढला आणि हिमदत्तला दाखवीत तो म्हणाला "हा एक महिमाशाली आरसा आहे, याच्या समोर जो पाहूला येईल त्याच्या बळीची सर्व माहिती हा मागतो. एक समर्थ राजा बनून चांगले नाव कमव, याचा तुला जेव्हा उपयोग होणार नाही, तेव्हा मला तो परत आणून दे."

हिमदत्तने गुरूचे आभार मानले व ती सिंधपरी राज्यात परत आला.

एके दिवशी सिंधल देशातून वाग्भूपति नावाचा एक मल्ल, धर्ममित्र नावाचा एक तुलवार-वंशाद्वर व भूपाल वर्मा नावाचा एक कुशल धनुर्धारी असे तिघे जण मिहपूरीत आले. राजाला तिघे जण भेटले आणि म्हणाले - "महाराज, ब्राम्हा विघात कोण अधिक, श्रेष्ठ आहे ते आतापर्यंत कर्ण ही सगळी शकते नाही आपल्या आरशाच्या मदतीने आपण आमच्या पश्ताचे उत्तर देणाले अशा भावेने आम्ही आपल्याला भेटायला यावी आहोत."

तिघे ही महान शक्तिशाली बाहेरून ते हिमदत्ताच्या वक्षान यावला वेळ लागला नाही. युद्ध-कौशल्याच्या दृष्टीने तिघे एकाहून एक भयम होत. हिमदत्ताने तिघांना ही आश्वासनसंगीत उघे केले आणि आरशाला उद्बुध प्रश्न केला - "हे महिमाशाली दर्पणा या निघात सर्वश्रेष्ठ कोण कोण आहे?"

आरशाने काहीच उत्तर दिले नाही. दोन तीनदा विचारूनही आरशाकडून काही उत्तर मिळाले नाही. महिमाशाली आरसा ही आपली समस्या सोडवू शकत नाही हे जाणून तिघे वीर निराश होऊन परत निघाले.

या घटने नंतर शाड्याच दिवसांनी कोसल देशातून धूमकेतू आणि वज्रबाहु नावाचे दोन मल्ल मिहपूरीला आले. त्यांच्या पुढे ही प्रश्न होता की दोघात श्रेष्ठ कोण कोण? कारण जेव्हा

वज्रा दोघे वण एकमेकांशी लढले आणि झार्णाच कोणाला शिकवे नाही, दोघ ही तुल्यबल ठरले.

आपल्या मार्गाल अनुभवानुसार हिमदत्ताला मनानल्या मनान वाटने की आपला आरसा काही या प्रश्नाने उत्तर देऊ शकणार नाही, तरी पण त्याने दोघांना बारधापुढे उभे करीत विचारले "ह महिमाशाली दर्पणा, या दोन मल्लान कोण बरे श्रेष्ठ?"

जगच आरशाने उत्तर दिले - "वज्रबाहु" आरशाने आपला महिमा गमावलेला नाही याचा हिमदत्तला फार आनंद झाला. त्याने पुन्हा आरशाला प्रश्न विचारला "धूमकेतू पेक्षा वज्रबाहु कोण बरे श्रेष्ठ?"

"एका साचिकाने दिलेला ताईत आपल्या हातावर बांधल्यामुळे मल्लयुद्धात धूमकेतूचा पराभव होत नाही" आरशाने प्रत्यक्ष उत्तर दिले.

हे ऐकताच धूमकेतूचा चेहरा पाडरा पडला. वज्रबाहुने रागाने धूमकेतूच्या हातावरील ताईत ओढली ति कंकत दिला.

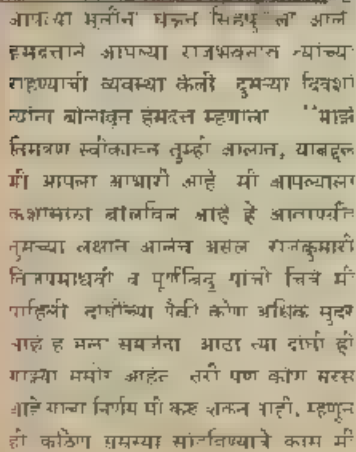
हिमदत्ताने ताळडतोच दोघांना सहप्रयासात पचारण केले, वज्रबाहुने या प्रत्यक्ष वज्रबाहुच्या कंठार प्रहारात जो हा म्हणता धूमकेतूचा पत्तन कले त्याने आरशाने मागितलेले सत्य सिद्ध करून दाखवले.

रत्नगिरि आणि वज्रगिरि ही मिहपूरीची

दोन भोगारी मांडवीक राजे होती. रत्नगिरीची राजकुमारी विजयमाधवा आणि वज्रगिरीची राजकुमारी पूर्णाचंद्र या दोघी अतुल सौंदर्यशालिनी कन्या आहेत असे हिमदत्ताच्या कानावर आले. सौंदर्याचावन त्यांची वरावरी करणाऱ्या स्त्रिया जगत शोभून सापडणार नाहीत. हिमदत्ताने दोघींची चिन्त मागवून दोघी, ग्रन्थक जण प्रापयत्या रंगी आनंदय युद्ध होती शार्पथिकी कोण आहे मंदर आने विजय दत्तका करणा देत दत्त रत्नगिरि व वज्रगिरि हिमदत्तने त्या पारुषिका को न्याय देत राजा मंदर रत्नगिरि व वज्रगिरि ही मिहपूरीची

दुसरे राजे वज्रगिरि व रत्नगिरि ही मिहपूरीची

पुष्पाब्जं तत्काळ आपली संमति देवा-
नि ती आरशासमोर जाऊन उभी राहिली
पण विजयमाधवां हेमन व्यंगपूर्वक स्वराने
म्हणाली "एक राजा आंधळा आहे हे
श्रोता माझ्या तक्रार आले, अंध राजाक्षी
विवेक कर्णप्याची माझी मूर्खता इच्छा माहा
मौदर्यानात निर्णय घेण्यासाठी आरशापुढे
उभी राहिल्या मी तयार नाही."

त्रिजयसमर्थीच्या नौतण्यावर पद्यमंतर
सजा जगपालाच रागावला पण भूषण भट्टाने
आपला राग आवकून तो अश्वन संकीर्तने हसला,
जणू काही नगालां त्याच्या वक्षान आले तो
त्रिजयसमर्थीच्या नदिलांना म्हाणाला "मला
आपली मुलागी पसंत आहे जे मी तिला पसंत
पसेन ते अश्विन तानडतावे म्हाज्या
तयारीला सुकविते करावी"

अश्वत्थ नाम्नं यस्य तथैव ज्ञानं असंख्यम् ।
 दशस्य नाम्नं त्रयस्यैव हि त्रयं निर्णयमेव ।
 अश्वत्थानाम्नात्वे कही दिव्यमन्त्रश्च हिमादतः ।
 व वैश्वदेवा उवाच यत्नं ब्रूयाद् भगवन्मया प्रोक्तम् ।
 श्रीकृष्णोवाच ।

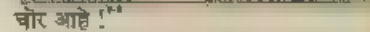
१. क. मा. पु. ल. त. व. र्णी. श. प्र. श. म. य. व. न. ती. ल.
म. त. प. ह. र. क. र्णी. भ. द. य. न. रा. णी. च. य. म. ल. क. र.
म. मू. ध. व. र. श. व. न. ती. ल. म. य. न. र. च. र. ती. ल. ज. र. ती. ल.
अ. त. व. वृ. य. च. य. डो. ल. त. न. य. न. ती. ल. त. ती. अ. प. वृ. न.
डो. ल. का. र्णी. दि. व. म. त. अ. र्णी. व. न. ती. ल. म. य. व. न. ती. ल.
वि. म. य. न. ती. ल. म. य. न. ती. ल. म. य. न. ती. ल. म. य. न. ती. ल.
म. य. न. ती. ल. म. य. न. ती. ल. म. य. न. ती. ल. म. य. न. ती. ल.

पनत् मल्लिका नगवाच्या एका दासीने
भद्रला चंद्रहार लपवताना पाहिले. भद्रन हार
लपवून ठेवल्यावर तिने हळूच तो उचलला व
आपल्या घरी नेला.

आपला वंदहाग हुरव्याचो वार्ता कडो
वेळानंतर राणी विशयमाधवीन राजाना
मागितली. हिमवतना वादल की अत पुस्त
काम करणान्य कोणा तरी संवक संविके
हे काम अथल धाडजे. त्यान मयाना बोलावले
आणि आशपादे उणे करुन पश्न विचारता

“हे महिमाशालां दर्पणा, राजांच्या
चक्रवर्तीचा कणां वरें चोरा केलो””

चतुर सल्लिका भद्राच्या भागे उभा राहिला
जेन्हा आरशा मध्ये उभ राहण्याची भद्राची
पाझी आला नव्या याला दरदरून घाम
फुलता एवढ्यात आरशात सांगितले "भद्र

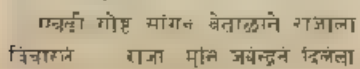

भारशाचा हा निर्णय ऐकून मलिकेने सुटकेचा प्रवास मोडला. हात छातीवर ठेवून ती स्वतः शीत काहा जखम लागला, विषयाबाधेने हा सर्व प्रकार पाहिला तिने मलिकेला केद करण्याचा आज्ञा पहावेक्याना दिली.

“माधवा, हे तू काय केलस” भद्र चार आठि ह तें आयआने आपल्याला मागितलेंच होत. बरा हिला कशामाठी केंद करकलंस” हिमदत्तने राणाला विचारलें

‘मला वारतंय यात घाहंवेचा मुद्धा हात आहे’ विजयसाधवीनं उत्तर दिलं

हिंसदत्तनं दशद्वयं भास्विकला विचारले

राजा विक्रमादित्य भक्तांचें समाधान करील

通年

कामचोर

समुद्र किनार्यावरीस एका शास्त्राने अभिरुप मरुताचा एक व्यंग्यासी म्हातऱ्याने लक्ष्मण नावाचा एक मुलगा त्याच्या पदरी अनेक सौकर होते त्याच्या पैकी काही काश्मिरेर होते बरेच नाव / गाथा माराने वसत विचारा नावाचा पुढे लोक सोब मोठा प्रामाणिक होता, जेपल काम नो मनापासून करी, इतकच नव्हे तर दुसऱ्यांची कामे ही करी

काही नोकर आपले काम नीट करीत नाहीत, चकाट्या पिटत असतार हे मणिप्रभुच्या लक्ष्मण ना. 'वेदा त्याने त्याचा सावधालीचा इशारा दिला नो म्हणाला - 'मी सर्व काही पहात आला आहे तुम्हा आपला बरोपुक बदलवतील हो तर मी तुम्हाला 'कामचोर' नावी राखी प्रहसन करीत

या मुलगाचे हात बकिरानी आपल्या मजूर मण जाले ते आपणानी कामे प्रमाणितपणे करू लागले त्याला याने भवने दिव्या देव हा ते बंद करी राखत त्याचे कामे किरीत करू लागले

काही दिवसांनी मणिप्रभुने सर्व बाजूनी ओनविनेने याचे म्हणाला 'तुमच्यापैकी कोणत्या कामचोर आहे, ते माझा लक्ष्मण आनीय 'कामचोर ही भदशा ब्रह्मण करण्यालायक, अहम पिरांत कासत बरना ना ओळखीत वेळ धोवधनी त्याला बरे कामचोर म्हणत माही दुसऱ्यांनी जे कामे बरोबरच आहेत, त्यांचे चारी करून ते आपल करीत आहे असे समजून तो स्वत करतो क ही कामचोरच अशा कामचोरात हा बिराट आहे..'

बाबतचे किरीतले आपले काम करण्याची पद्धत बदलवते या मुळे दुसऱ्या लोकांनी माझम दाडू- गजून आपापला कामे साबोपणे करायला मुरुवात केमी कवरण किरीत आला त्यांचे कामे बरोबरचच गयार गले

संयोजकनावाचा म्हातऱ्या

कच्छ व मौराष्ट्र

मुळ गाव मौराष्ट्र ३ दिवसारी वायव्य

आपला दम हा पुढे

हे जगाचे आहे मग

बोविव गत्य समुद्रावर

मोरानेले अरु ३००

१०००

ममला इहलाने आहे

रुतान्याचे चाली ३००

३०० आहे

३०० ३०० ३००

३०० ३०० ३००

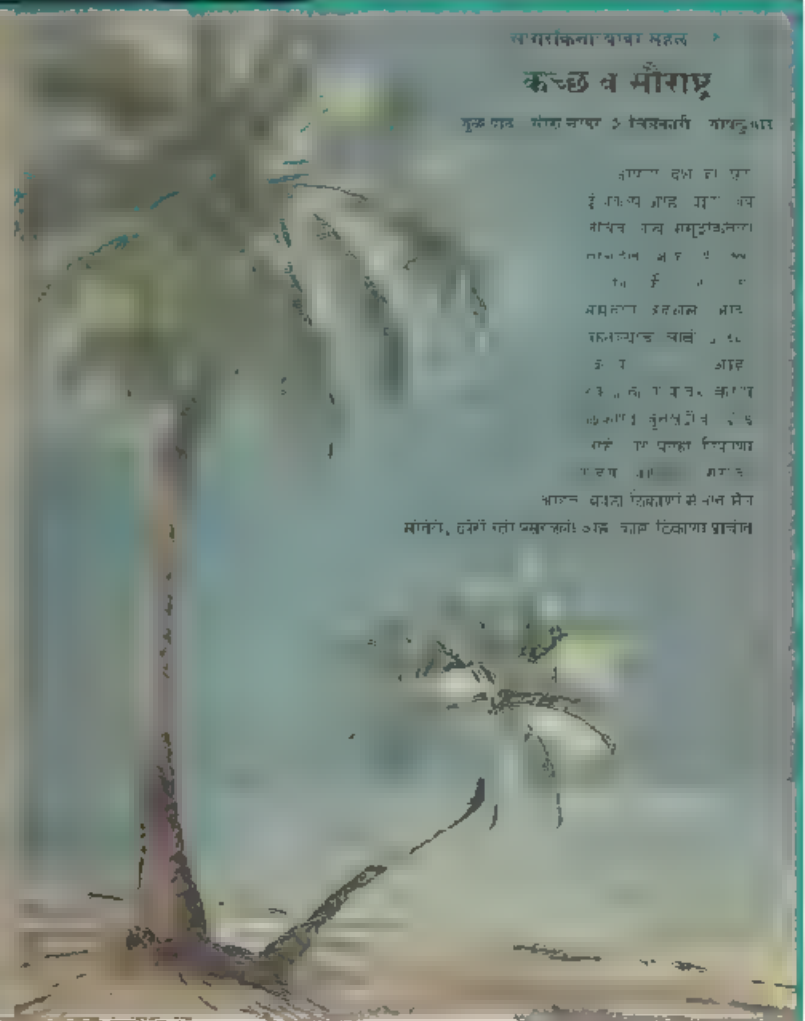
३०० ३०० ३००

३०० ३०० ३००

३०० ३०० ३००

३०० ३०० ३००

मोमरी, दुसरे रंगे प्रसन्नता आहे काम ठिकाण प्राचीन

गोड्डा जल कुड्याचि साधना
लायल खेप वर
ममोरे डंगळ्य जलवार
शाय ॥ ७ ॥ ३ ॥ १ ॥ २ ॥
॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥
॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥
॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥
॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥
॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥
॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥
॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥
॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥
॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥
॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥
॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥
॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥
॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥
॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥
॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥
॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥
॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥
॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥
॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥
॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥
॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥
॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥
॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥
॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥
॥ ९९ ॥ १०० ॥

मोठ्यापुढा वर जात व डंगळी म वनी
गिगमम लयाला राखा मारुं व राखली
मिळाली मल टांती
ममकमम ॥ ३ ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥
॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥
॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥
॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥
॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥
॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥
॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥
॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥
॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥
॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥
॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥
॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥
॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥
॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥
॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥
॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥
॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥
॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥
॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥
॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥
॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥
॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥
॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥
॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥
॥ ९९ ॥ १०० ॥

बाटलीतील भूत

नु कनेच अनुसूयच लक्ष झाल हात तिवा
नेव्हा योगी तसा बांगला माणूस होता रण
तो आपल्या आजीला फार भीत अस
आजावर त्याचं प्रेम हा होता. त्याचं आई-
वडोळ लहानपणाचं वारल हाते. आजानेच
त्याने पालन पोषण केलं होतं. आजो भगता
मोठी कजाम बाई होती. अनुसूयाकडून ती
खूप कामं करून घेई. आणि वर तिला
शिच्या देई कधी कधी ती तिला मारहाण
हो करी.

अनुसूयेला हे सर्व सहन होईना. तिने
आत्महत्या करायचा निणय घेतला. रात्री
मावावाहिरच्या एका वडाच्या झाडाजवळ
पोचली त्यावेळी एक मात्तक तिथ भूताचा
शोध घेत होता. अनुसूयेशी बोलून त्याने
तिची कहाणी जाणून घेतली

अनुसूया मात्तकाला म्हणाली - 'माझी
आता अधिक त्रणण्याची इच्छा नाही मरून

जायचा एकदा मांषा मर्ग मला
सांगला'

मात्तकाला हात एक हाटलो तिच्या
हाती दिनी आणि सांगतलं 'बा
बायलीचे वृच उघडलेस की एक भूत बाहेर
घेईल. कमलं ही करायचं काम असल तरी
तं करील आणि पुन्हा भारतीय जाऊन
वसल. नंतर नू या भूताला माडून दे. पण
एक गष्ट लक्षात ठेव. कुणाला दुख हाईल
असं काही काम थोच्यावाडून कधी करून
घेऊ नकोस.'

अनुसूयन मात्तकाचे आभार मानले
आणि बाटली घऊन आपल्या घरा परत
आली.

दुसऱ्या दिवशी भल्या पहाटे मंगमा
आरडा ओरड करू लागली 'अम ए
चाडाळणी उद्या मण आहे आजून नू घर
स्वच्छ केलं नाहीस भिंती मारवल्या

पांतेच्या अन्कान केवी येवी होती

दर्शनमण्टी पणच्या राज महाराजे व धौक व्यापण्यात दिवली धनवर्षी व भेटपरत पावळी मोदराय विषय
व समोद दिवसीदवस सुपुत्र वादल व दिनी असं म्हणतात की मोदरायच्या माताबाईला मंगमाज अष्टभुज दल
मन्मन्मन् हाती लवोच विद्याल चला व मिळी साळ्यात राह हाताचे कतवलेलं होतो पण हा मातर सायलथा
मन्मन्मन् विद्यालचं काण वलतो १८०५ मध्ये गजलच्या मल्लदानी मंदिर फाटल व लट केती तिथ मिळालेला
एकूण दिवडी मल्लमन् मंगमाजाली व्यल शेकड हली अट व तेचराबा हाता कुळवीदी मांषली

या आक्रमणालान्न राजराज व माळव्याच्या राजान्त मर्दि पुता असरले पल्लु पुळाल सातश वर्षात ह मन्मन्
मळुण लक्षा वेळ पुन पल्ला फाटल व लटल मन् राजवे मोदराय त्याच प्रचलीन मोदरायच्या माता पुनधच वलवले सेल
आह मादलाय १८०५ पुर्वात हा राजा व भवाड पांण्या जल १४ अ १९२२ होडी वा मल्ला मन्मन्मन् दिवडीमल्लमन्
मंगमाज हा मन्मन्मन् मांष

पोपटाचे ज्योतिष

मॉडव देशाच्या राजाने आपली मूलगी रत्नमाला हिच्या स्वयंवराच्या भिक्षुपत्रिका सर्व देशांच्या राजांकडे स्वामा केल्या विश्वाचा मॉडवचा शेजागी देश होता. त्या देशाचा राजकुमार मंदीप याने रत्नमालाच्या मोदयाबाबत खूप ऐकले होते. तिच्याशी आपला विवाह व्हावा अशा त्याचा इच्छा होती.

राजकुमारी रत्नमाला आपल्याला पसंत करील व स्वयंवरात आपल्याच मळरात वरमाला घालील असा मंदीपला विश्वास होता. विश्वासपूर्वक काही दिवस समीक्षेचे तो मॉडव राजधानीत आला. स्वयंवराच्या माहूर्तीला अजून थोडा अवकाश होता. राजाचे राजदरबाराने जाऊन अन्य राजकुमारींनी आपल्याला पहावे अशी मंदीपला इच्छा होती. म्हणून त्याने थोडी विश्र्वाची जवळ राणी राजधानीत एक किरफटका मारविला.

निघाला. राजधानीतील काही पेशणीय ठिकाणे त्याला पहायची होती.

तो जेव्हा राजमार्गावर चालत होता, तेव्हा एका छोट्या मंदिरासमोर एक शहिरान टांगलेली त्याने पाहिली. शहिरात होती - 'पोपटाचे ज्योतिष फक्त एक माहीत'.

मंदीपला या ज्योतिषाबाबत जाणण्याची उत्कण्ठा निर्माण झाली. एक माहीत देऊन त्याने मंदिरात प्रवेश केला, आत एक पिंजरा नटकत होता, ति आत होता एक पोपट. तो पोपट माणसाची वाण्या बोल.

मंदीपला शाहनाच पोपट उद्गारला "विश्वाचे मगरीच्या राजकुमाराचे स्वागत मुग्धागन्तम्." आमची राजकुमारी रत्नमाला हिच्या स्वयंवरासाठी आपण आणत आहोत तेव्हा आपण आमले येणार ना? आपले कल्याण होवा हाच मंचळी."

पोपटाने हे बोलून पिंजरा उघडला मग

अनिल ठाकर

आश्चर्य वारले, तो काण आहे, कशासाठी राजधानीत आला आहे हे मग या पोपटाला कम माहीत झाले हे का हे त्याच्या लक्ष्यत घेईना त्याबाबत विचार करीत असताना त्याचे लक्ष एकदम अ. रत्नमालाच्या कडे गेले. त्याला वाटले अ पल्य का दिसत आहे तोप. ने हे सर्व जाणून तो आपल्या निवास-स्थानी परत गेला.

आता मंदीपने आपली उंची राबोवित वसे काढून टाकली व एका मामान्य माणसाचा वेष धारण केला. पन्हा एकदा देऊन त्याने मंदिरात प्रवेश केला. त्याला पाहताच पोपट म्हणाला "विश्वाचा राजकुमाराचे पन्हा एकदा स्वागत मुग्धागन्तम् आमच्या राजकुमारीच्या स्वयंवरासाठी आलेले आपण

आमच बंधूच आपले कल्याण हावी."

पोपटाने छोटोपणे कुन सदी ला अ घाला जास्त आश्चर्ये वाटले. राहिल्या थोडी त्याच्या कल्यावहन पोपटाने 'तो काण' हे आठवले असून, पण वायेली तर त्याने असादी न आण्य कपडे घातलेले होते, तर खूप पोपटाने त्याला बरोबर कसे पाळवले हे त्याला समजले.

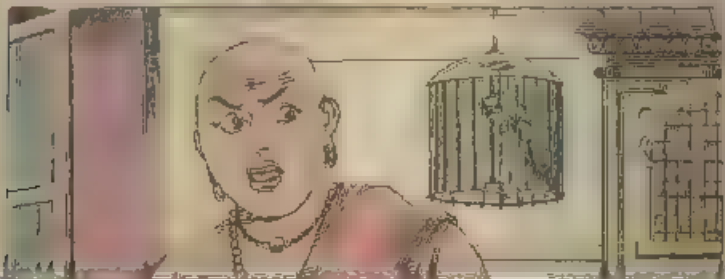
मंदीप बालाबत असाच विचार करीत राहिला, तो लग्नमीने वाहेर पडला. रत्नमाला त्याने आपले कम कापून घेतले आणि नंतर जयल्ल्या एका दुकानात शिरला.

या दुकानात रंगा-बर्गी कपडे हात सधु सन्यासी कापरताने अशा भगव्या स्त्राच त्याला खूप आकर्षण वाटले. पण मागू सन्यासा पोपटाकडे ज्योतिष जाणण्यासाठी

[illegible]

स्वतन्त्रता दोष देन इत्यादि अतः प्रमाणान्न
संशयान्न निवास गृहान् अत्रा, मन्त्रालयान्
प्राप्त्या गृहस्थान् प्रवेष्टुं स्यात् अतः प्रमाणान्न

महाभारत

पण केवळ मगरींना मिश्रून घेतात. त्यांना
कुर्यातच नसून न करणं, म्हणजे ते केवळ
मिश्रपण आहे असे अर्जनाला वाटले. म्हणून
निःसंकाशपणे याने या नाथांतिही प्रवेश केला.

[illegible]

छाग्वेत्त अर्जुन

केलंत, तनच त्या चौघांनाही शापमूक्त करा."

"पण हा भयानक शाप तुम्हाला का लागला?" अर्जुनाने विचारले, बर्ग आपली कहाणी सांगू लागली.

"आम्ही पाचही जणी दिकपालांची नगरे पहायला दिघालो. ती पहातपहात आम्ही भूलेकी सुतरलो. एका वनात एक बाहुण तपस्येत लीन असलेला आम्हाला दिसला. तो एकाद्या अग्निहोत्रासारखा ज्वालयमान, तेजस्वी दिसत होता. त्याची तपस्या भंग करावी असं आम्हाच्या मनात आलं अन् त्याला अतृप्त करण्यासाठी आम्ही अशुर षाणी गाविली, जन्हेत-हेची नृत्य प्रदर्शित केली. तरीही त्याच्यावर विम्ममुद्रा परिणाम होईना. त्यानं आम्हाला काहीचीही किंमत दिली

नाही. मग आम्हीही जास्तच चंकाळून गेलो अन् त्याचं नक्ष वेधण्यासाठी हेतूनेचें प्रयत्न केले. शेवटी तो चिडला, अन् त्याने आम्हाला मगरी बलायचा शाप दिला, आम्ही ताबडतोब त्याच्या पायावर लोळण घेऊन त्याला विनवले की, 'स्त्रियांना बशी शिक्षा देणं बर नव्हे. असल्या जिण्यापेक्षा आम्ही मरण पत्करायला तयार आहोम' तेव्हा तो म्हणाला की, 'तुम्हाला बंभर वर्षं तरी मगर्गच्या रूपान रहावंच लागेल त्यातून तुमची सुटका नाही पण नंतर मात्र कोणी तरी तुम्हाला पाण्यावाहेर सोडून काढेल व तेंवरच तुम्हाला निवस्कल्प लाभेल.' तेव्हापासून आम्ही पाचजणो का पाच तीर्षात रहात आहोम. आता अवसर चला अन् बाकीच्या माझ्या चार

मेचिणांनाही मुक्त करा," निच्या डळनेतूनम अर्जुनाने त्या चारही तीर्षांत अतृप्त निच्या भौत्रणींचे क्षोर्पाविमोचन केलं

अर्जुन यानन्तर तेथून मणिपूरला परत आला आणि चित्रांगदेनराबेर राहू लागला. काही काळानन्तर चित्रांगदेनर झालेल्या पूजाचं नव्व ठेवतं बंधवाहन, वंशीधारक म्हणून चित्रांगदेने हा पूज आपल्या पित्याला अर्पण केला यानन्तर तेथील जवळच्या प्रभासतीर्षात अर्जुनाने स्नान केलं त्या रात्री पाजूस टपटपत होता. त्यामुळं तो एका झाडाखाली झोपला.

तेथे गदुड नावाच्या एका यादवाशी अर्जुनाचा परिचय झाला, त्याने कृष्णाची बरीच सुभदा हिचे सौन्दर्यवर्णन अर्जुनासमोर केलं. सुभद्रा तिलोत्तमेपेक्षाही नावण्यावनी असल्यावहल अर्जुनाने अगोदरच ऐकले होते. आता तिला प्रत्यक्ष पाहून आपलीशी करायचा निश्चय अर्जुनाने केला. प्रभासतीर्षापासून द्वारका फार दूर नव्हती. तिथे गेल्यावर कृष्णाचंही दर्शन होईल

यादवांच्या मनात संन्यासी, यती लोकांबद्दल फार आदरभाव असतो हे जाणून अर्जुनाने यतिवेशांत द्वारकेला जायचें ठरवले या अवधीत अर्जुन तीर्षापात्रा करत प्रभास तीर्षावर पोचल्याची बातमी द्वारकेत पोचली होती कृष्ण त्याला भेटण्यासाठी स्वतःच प्रभासक्षेत्री पोचला अर्जुनाचा अवतार पाहून

त्याने विचारले, "अर्जुन, अरे हा कसला वेष धारण केला आहेस?"

अर्जुनाने आपल्या मनातली इच्छा कृष्णाजवळ व्यक्त केली. कृष्णाने त्याला आपली संयती दर्शविली. अर्जुनाला दैवतक पर्वतावर ठेवायचें ठरवून त्याला तो आपल्या बरोबर घेऊन गेला. तेथे एक रात्र व एक दिवस या दोघांनी एकमेकांच्या सहवासप्रसन्न गप्पा मारण्यात, नृत्य-गायनात आनन्द अपभोगत व जेवणासाख्यान व्यनीत केला. दुसऱ्या दिवशी सकाळीन अर्जुनासाठी अन्न त्या मुक्तसर्माचो व्यवस्था करून कृष्ण द्वारकेत परतला.

यानन्तर काही दिवसांनी दैवतक पर्वतावर

नमस्कार कला हा वषातुर्गित अर्जुन आहे ह कोणत्याही माहिती नव्हते ते त्याला स्वस्त्या सैन्यामार्फत समजत होते त्याची नमुनेन अर्जुनाला चिन्हाले, "आपण कोणत्याच्या पणपक्षाला भेटा दिवसत कोणता तोड्याने राहिलोत? इथे किती दिवस राहणार आहोत?" अर्जुन आनरला, "आजपासून दयक कंठापचा विवर आहे माझा नात्सर्ग मरण अथवा शक्तीपक्षापासून काहीक भक्तीपक्षापर्यंत. वार माहित येत नसून पुढा पाह करायचा."

बलराम त्याच्या जीवस्थान प्रभावित झाला जवळच नसलेल्या कृष्णाकडे तो म्हणाला, "सुभद्राच्या मंत्राला नव्हत्या जनागहन हा यत्नांच्या रावणवाचा मोड करू या आपण तृष्ठा कोड विचार आहे कृष्णा."

कृष्ण म्हणाला, "आण दया हा प्रति दिमावला सुन्दर आहे अनेक प्राणाला सुभद्राही अतिमुन्दर आहे काही विगळून गेलेल्या माणसा ते मला या आधीच सांगतय."

"सर्वांकडे सशर्मा दुष्टान राहण योग्य नव्ह कृष्णा" या यत्नासाठी तेच अतिमुत्तम स्थान आहे "बलरामाने आणत धरला. आता कृष्णाचे अनेक नाटक वेले की, जण नाई आपण आपल्या अयत्नाचे म्हणणे लोडून काढू शकत नाही माझ्या नाट्यकोणाला या बलरामाच्या पस्त्याला मरण्या दिना अर्जुनाला सुभद्रेच्या जनागहन जेवण्यात आले.

रावणवाची मोडी अतिव सावरा कला ते बलराम पहाण्यासाठी द्या करून उभे राहू त्याने अर्जुन हा यावर पक्ष घेतली स्वती भाव्याणी सगळ्यामात्रा जाला ती हन्याही रान पुरापोल सिया आणि सुभद्रा व इतर कन्याही आल्या या माझ्या मंडळाच्याम फिरण्या या सुभद्रेला पाहून अर्जुन फारच खूष झाला अतिव संपल्याबरोबर सर्वेक्षण दारकला पुरा गेले

कृष्णाच्या अनुमतीने आता अर्जुनानेही दैवतक सोडला आणि दूरपेलेल एव खुलासवान तो राहू लागला. तेथे विद्यार जणवतानी आलेल्या बलराम अर्जुन यादवांनी प्रतिवेष्टातल अर्जुनाला पदस्पर्श करून

कृष्ण ने मंत्र सत्य गोष्ठि हल्लेच विसमय अन्तर्नयभाम चच्या कलनाच धातून टेंवली तेंतर तो सुभद्रेला म्हणाला, 'सुभद्रे, यतीला तुझ्या मत महीन ठेवले आहे. तू अन्तर्दुष्ट्या मध्यांनी त्याची योग्य ती सेवा करायला हवी त्याला ज्या ज्या गोष्टींची गरज पडेल, त्या त्या पुरववायला हव्यात. त्याच्या स्नान भाजनादींच्या बाबतींत नीट आगरूक रहा आनपर्यंत यतीची सेवा करून अनेक यादवकन्यांनी त्याच्याकडून वर मिळवले आहेत."

कृष्णाच्या आज्ञेनुसार सुभद्रा यतिसेवेन रत झाली. तिने त्याचा कमलौढा गैरसाथ हांडू दिली नाही. सुभद्रेच्या मोन्दर्यावर अर्जुन मोहून

गेला त्याच्या नीरव्याश्रयी मृदून नरी नर कंज्याच मयून येणा होला रगनु चाना इन्द्रप्रस्थाला परत जायची यात इच्छा होत नव्हती.

'वकीकडे अर्जुनाची प्रथा स्थिता जाली तर दुसरीकडे सुभद्रेपेक्षा अवस्था नशीब जाली होती. अर्जुनावहल तिच्या मत्तान अर्थात अगून कृपय झाला यादव गाढ्याचेच तय्ये तर जजेताच्या शोभसाली फाडलेले कृष्णाचे ब्राल्हा तिच्या कानात गुजत होत तिने चारचार असोती ऐकले होते की, यादव वेष्टा आपल्या मुलाल आर्जुनाविद्द दत्तान, तळत प्रम म्हणतान की, "अर्जुनासारखे अनुर्वर वन." या सर्व बोलेण्यामुळे अर्जुन तिच्या मनाला व्यापून राहिला होता. इन्द्रप्रस्थाला कोणी आलेले कळत, की सुद्धा मर्यादल जाऊन ती अर्जुनाबद्दल विचारी अन् त्याचे मागणे अद्भुत ऐके.

'कथं अर्जुन किंतिच अमतात सुभद्रेच्याचो परिचर्या मंपल्यावर त्याला विचारले आपण कोणकोणले देश पाहिले आहेत कथं इन्द्रप्रस्थाला गेला होवा का? आमची मावशी कुन्तीदेवी खुशाल आहेत न? धर्मराज बरोबर सर्व? विशाल नेत्र व आवाजबाहु अर्जुनाला आपण आठवला का? तो मांठा पराक्रमी व जुद्ध काटीचा वीर आहे."

अर्जुन उत्तरला, 'इन्द्रप्रस्थाला कुन्तीदेवी, पांडव अन् द्रौपदी इ. सर्वजण सुशाल आहेत,

शुभ आहल पण त्यांना महीन मननाला अर्जुन मान आला यतिवेष्टात व्दारकंला सुभद्रेसमर वसलला आहे! सुभद्रे, तुला मी आवडतो, त्यापेक्षा किथ्थ पटींनी अधिक पून मल आजहत्तस एकाद्र शुभमुहूर्तेवर तुझ्याशी विवाह करून मी आपल जीवन सार्थकी लावीन '

सुभद्रा लज्जेत मस्तक झुकवून गप्प राहिली व थोड्याच वेळान तेथून पळून गेली

त्या दोघांची शिस्थल पाहून कृष्णाने हाकमणोची अर्जुनाच्या सचेमाठी नियुक्ती केली अर्जुन ना ज्ञयशात पाहिल्यानंतर तर सुभद्र त्याच्यावरच्या प्रेमान वेडीस झाली, तिने आहल, निद्रा सोडून दिली

अपत्या कल्येची स्थितो पाहून देवकीदेवी म्हणाली, 'वडे, क अशी झुरत चासली आहेत? तुझ म्हणण घेरच्या रक्षान सांगून तुझ्या इच्छापूर्तीचा पयल करीन मी "

देवकीने सुभद्रेबद्दल जाणला पति वसुदेव याज्याजवळ बोलणे केले त्याने ही गोष्ट ज्ञासेत अकर इ यादवांना मागितली

कृष्णची अनुमती घेवून त्यांनी दहा दिवसांतंवरचा विवाहमुहूर्तही निश्चित केला. परन्तु हे सर्व बलरामा पासून लागवून ठेवण्यात आले यासाठी त्यांनी दवडी पिटवले की, अन्तर्हीनात अशी दिवस येवून अुत्व सागरा कण्यात प्रणार आहे

हे अन्तर्हीप खूप चिथाल होत या कुम्भवाने माग घेव्याम हा लहान मुलासमन मोठ्यापर्यंत मन्त्रजण गेल अर्जुनाला खटले होते की कृष्णही त्यासाठी जाईल. त्याने सुभद्रेच्या मागे लागून कृष्णाला तसे विचारायला लावले जी कृष्णाना म्हणाला, "दाद, तशी अन्तर्हीधायना गळस, तर वरीची सेवा योग्य नहेते झोणार नाही तु कथंय रहा ना "

कृष्ण म्हणाला "गवळी यतिमका तुला एकदांलाच करावी ल गेल त्यामठी पोथ्य बस वुनर कोणोही नाथीय " अन् तोही तिकडे निघून गेला सत अशा तहेने अर्जुन व सुभद्राचा बेत मारल आला

क्रमशः

चान्दोबाच्या बातम्या

फक्त सोह्याळीस वर्षे

आंतरराष्ट्रीय विशेषज्ञ अन्वर फाजल यांचे म्हणणे असे आहे की आपली ही पुष्पीमाता फक्त सोह्याळीस वर्षांचीच

आहे. ऐकायला काहीसे विचित्रच शटहोप न? पण त्यांचे म्हणणे ससे बरोबरच आहे. कारण, नवे अन्व वैज्ञानिकांच्या मतानुसार पृथ्वी ४६,०० मिलियन वर्षांपूर्वी निर्माण झाली, या आकडेवारेलाच अन्वर हुसेन ४६ वर्षे म्हणतात. त्यामुळे बाकीचे काळमायान सोपे पडते. बंगलोरला नुकत्याच झालेल्या एका संशोधन बैठकीला अन्वर फाजल म्हणाले की "पुष्पीच्या आस्थावस्था व तराण्यावस्था पॉन्च्यानहून आपल्याला काहीच माहिती नाही. खरेतर आपल्याला जे काही माहीत आहे, ते केवळ मागील चार वर्षांपुरतेच. राक्षस पक्षी व सत्सम सरपटणारे प्राणी फक्त एक वर्षांपूर्वी पर्वत अस्तित्वात होते. एका माऊनह्यापूर्वीच कर्पूरात दोपुर्ण दुसऱ्याने पृथ्वी अक्षांशदेख पाहली चार तासांपूर्वीपासून अन्वर यात पुष्पीवर वाकत आहे. शेती केवळ एका सत्समपूर्वीच शुक्र मण्डलक औद्योगिक क्रान्ती एका

मिनिटापूर्वी घडून गेली. गेल्या साठ सव्वात प्राम्याच्या वाचने आता नातशेन आल्या " असे मागून त्यांना आपले प्राशन मरणा केले. आता ४६ वर्षे क्वाचे रहस्य अन्वर जे छानातान

पुन्ता झालेल

मायासमवेत शिक्षण मन्त्रालय औद्योगिक अंतर्गर्धन वाचू असते " असे म्हणतात. पण त्याचा अर्थ असा नव्ह की आषाढ्याला पुन्ता झालेत जेव्हा काही शिक्षायांना हवे पण ते अमेरिकेतील वाईलस या शास्त्रज्ञांच्या काही छात्रांना अन्वरचा पुन्ता झालेत असे आनंद. किंवाच असे ते आनंद की पृथ्वी राक्षसीनेका जातच अपर आहे. ते अन्वरच होत असल्यामुळे अखली जातच तेरा ज्ञान व उ अन्वर तहिले असे अन्वरच शिक्षणमन्त्रालय मन्वर बोर्डातील अन्वर एव्हान १८० लोक राजनैतिक, सामाजिक व वार्धिक बाबतीतले ज्ञानप्राप्तकल्प वेळ्यामती पुन्ता झालेत दाखल झाले. आपल्या देशातील लोकमत्ता व राज्यसमेल पथम निव्वन यणाया सभासदालाहा तेथील कार्य कसे चालते पाहिलेच आपले ज्ञान मुक्कळत वेण्यसाठी एक कंस पुरा कर,या लाली

विद्यार्थीच शिक्षक बनला

अमेरिकन वैमानिक दलाचा केप्टन स्फॉट ओ ग्रेडी या १९९१ मधु तेथील शिक्षणालयाचा एक विद्यार्थी होता. दोन वर्षांपूर्वी तो शास्त्रिकुरला दलाचा सदस्य बनून बोस्नियाला गेला, तो जे विमान वाहकच होता, ते शत्रूने छाली काढले तो जगा निकली पडला त्या स्थानाचा त्याला काहीच माहिती नव्हती. जेव्हा एव्हानवर फसेतरी यानेस्वत अ वाचल सहा दिवसांततरेच मदत मिळते त्याला सर्वज्ञ टिकाणी तेने तेने त्याने आपले प्राण काढे वाचला, कांफकोणय्य परिस्थितीतून त्याला आहे तालम तसे करुला त्याने कोणत्या रहली अवलंबूनच वगैरेत्याचालून अनुभव रागून शेगाययरी शिक्षणविद्यालयातील लोकानी त्याच्याभावनीगदीकली यागदीत त्यानेकाही अध्यापकही हल्ले होते ! कसा एव्हाने प्रत्यक्ष अन्वरचाय्य जोगवर ना आपल्याच शिक्षकांचा शिक्षक बनला.

चान्दोबा

पुर्ववर्णी - ८५

आपल्या देशाची

वृक्षसंपदा

मुठकेश

मुठकेश हे भाग्यदेवतेचे आवडते फल मानले जाते, सत्यानुरूप महाविष्णूचा आवडता पांढरा रंग याने स्पष्टपणे दिसून येतो. बंगालीत याला 'नागवली', तमिळमध्ये 'वेळळै', मल्याळीत 'पराघोली', हिंदीत 'पद्मिना' व संस्कृतमध्ये 'श्रीवती' असे म्हणतात. वनस्पतीशास्त्रज्ञ याला 'मस्सेला फ्रीडला' या नावाने ओळखले जाते. श्रीकृष्णाचे निवासस्थान असलेल्या वृंदावन, मथुरा व भरतपुर या विशाल भूप्रदेशात ही झाडे विपल प्रमाणात आढळतात. याशिवाय नानगिरी, पश्चिम घाटातील काही प्रदेश, दार्जिलिगच्या आसपासचा मुसूख व थ, बंगालमधूनही ही झाडे आढळतात.

केवळ महा माटर इतक्या अचोपर्वत वाठणा या या झाडाची पाने रई हिरव्या रंगाची असतात, अन् पृथ्वी उहळीच्या शेवटाला एक अगरी स्वच्छ पांढऱ्या किंवा काहीशा मळकट पांढऱ्या रंगाचे मोठे पान असते.

पाने जाडी जंगल एकमेकांवर ६ अंगी येतात. माथारण दग वारा सेटीमीटर लांबीची ही पाने कर्लीशी लोखत गालाकार व शेवटाकडे निगळता टाकदार असतात. या गाचा वरचा भाग गढे झरवा असून भागाने भाग काहामा रिकवा असता. पानाची मधून थीर दोन्ही बाजूनी चसला थराव, टपटपात दिसते.

या झाडाची फुले मधे केशरी व बाजूने करड्या रंगाची असून आकाराने फारशी मोठी नसतात. शुष्म कोकला पाच फाटे फुटतात व त्यातसाचे एक फाटा पानसारखा आकार धारण करतो. या पानाचे आकारमानच वेळवेळीतर पानांइतकेच असते. या पानाशिवायचे बाकीचे फाटे भळून पडतात. फुलांचा उपयोग सर्वसाधारणपणे माळा बनवण्यासाठी केला जातो. या माळांचा उपयोग दाराला तोरण म्हणून लावण्यासाठी करतात. या माळाचे फळ संवत्सर अकून हिरवे असते. विविधतर त्यांचा रंग कळापडतो. झाडाच्या जवळ जवळ सर्वच मनांना औषधसाठी उपयोग होतो.

[illegible]

मुन्नातच संसारामां नमोना वात्सल्येन पुंनं शैत म्नी
होमसो दुर्गाया वात्सल्येन पुंनं शैत म्नी
संसारामां नमोना वात्सल्येन पुंनं शैत म्नी
वात्सल्येन पुंनं शैत म्नी
वात्सल्येन पुंनं शैत म्नी
वात्सल्येन पुंनं शैत म्नी

आध्यात्मिका गौरीपूजक कल्याणां दुर्वासानां ब्रूय सद्यः ब्रह्मं
 धर्तुं स्वर्गाय च अर्पयन् आहो दुर्वासः सकृन्तनैवो वाचाः शकुन्तलाः
 कस्यां मृत्योर्न च्याप्यस्य दक्षः शान्तनोः । स्तिव दुर्वासस्तथा चार्धपत्नीनां
 कस्यां 'पद्मशालीनां मृत्योः । तेका मृतेनोत्सर्गात्स्तिव' इत्ये
 श्वरतः देवैः दुर्वासात् निघ्नव गौराः दुष्टं दिवशां दुर्वासं मुनिं
 कल्याणं आश्रयत ब्रह्मैः शकुन्तलाः तं च देवैः दुर्वासात्
 मृत्योर्न च्याप्यस्य दुर्वासो वाचाः शकुन्तलाः विज्ञात
 धानं चरन्ते । शकुन्तलाः अर्धं नृपुत्रं शकुन्तलाः वाचाः अर्धं । वसु
 धां दुर्वासो मया अथवा मृत्योर्न च्याप्यस्य दुर्वासो वाचाः शकुन्तलाः

ज्ञाच्या आठवणीत स्थित तर हरभूत भला जपवादि
द्राक्षवापीत, गेपे गुणी वेधकाल जर्मिण शकुंतलेच्या
मळ्यांनी शाप घेत घेण्यासहज त्यांना विनवस्था न मं प्राप्त
माल अनु माफत्या भाषांनी श्रावना त्यांनी कार्य केले

राजाभा भेदायन्ना शकुन्तिना। राजाभेदायन्ना गेहे। तंका प्रथम
दुःखाने जिचां आंकासो ताकारानो पण काही।
कातायन्नाभनरा परबारापान्नास्य म्यात उपपन्नास्येव लीक्यः
केना ही सारी भटना केतना तुर्गमापुलेन पानो

दुर्वाशांची अशी गणगुल केल्या मान्या मागासबाबतच
तत्वे तर अवगतां पुरेण बाबतही हार्दिक श्रेष्ठपणा व्यक्त
शकले. होला दुर्वाशि एकदा त्याचा पंगडा घेऊनसाळीं तोंपे
होते. त्यांनी ही घातून घेतली होती। अ. कुळाबाहेर वनत
बनवून दिली तो कुळाच्याबाबत अशी वेगून पुढीलपुढी त्याचा
स्वतःच्या सर्वव्यापा फातून घ्यावची काय दिली कुळाबाहेर
मुकट्यात तो पाळला. पण दुर्वाशि एकव्यान वन गेले तशीत
तो हवन रथात बसले व घेऊनसाळी काय रगत लावू दुर्वाशि
दुपचाळ-कळिणींनी आंदून घ्याव्या जखरीही माळा त्यांनी केली
दोपचाळी विनम्रपणे त्या आले-येथी पाहून केली रण जोडत ते
तळा-आंगनात येऊन येते. काळाच्या दुर्तीत रणक हाडून पाडून
प्रमाणे दुर्वाशांची कुळाबाळ आनिबाबत केलं तें म्हणून
“तुम्हीची मोर्चाबाळ तुला किती आवड आहे, हे दाखवासाठी
मी तुमचा परीक्षा घेतली तुम्ही साहजबाजी व विनम्र गुण
छाडत्या वनत हवन रथीर सारल्या तुम्हा शरीराला जोडतो
छाडत्या त्याच्यादोषाबाबत शक्करा माली तें जपेथी न्याई त्याला
कर हाडून दुर्वाशि निघत गेले.

कृष्णाने आपल्या तत्कपयांनाही सार लावलेली नव्हती त्यामुळेही बीकानेर तमपां एका किशोराने भरिलेली बघा. तत्कायही बसून त्याचा नृत्य मोडवला.

तुम्हाला माहीत आहे काय?

१. पहिला बन्धुप्रेम प्रवाहो कोण होता?
२. मरुभूमीतून येणारे वाऱ्या काय?
३. देवमाझाच काकातुम्हान काय जमते?
४. बलात वापरून ज्ञान अन्धकार जपणानुसुखी किती आहेत?
५. भारतात अन्तर्दिश परिभाषा संस्था केल्या स्थापन झाली?
६. कागदास किती नव्हतांची अज्ञात वास्तुशक्ती?
७. पौर्वासांनिहिन संस्थापक कोण? याचा पैसा लागला?
८. गन्तव्य भ्रमण? भ्रमणाचे काय आहे? ते कोठे आहे?
९. स्वतः ज्या अष्टमाधोदशी किर्तनातून सूर्याचा किती वेळ वाहतो?
१०. 'बहुधा शमोभा' चं संस्थापक कोण?
११. अजिंठामध्ये हा खेळ अयम केल्या झाल्या गेला?
१२. रवीन्द्रनाथ टागोर पाना नोबेल पारितोषिक केल्या वैभवाने आले?
१३. २,५०० वर्षांपूर्वी गौतम बुद्धाने आपले वडील उपचक्र एका मुलावरून दिले ते त्याचा कोठे आहे?
१४. ब्रह्माभद्रादेशाने आपला व्यापार विषयक विविध भारताचे कार्यक्षम केल्या सुरू केल्या?
१५. जपल्यादेशात एक भार्या संस्था वाढे की जेथे अशाच सर्वात अधिक संस्थेने लोक नोकरी करतात तिचे नाव काय?
१६. राजधानी विद्युत बसला भारतीये समाधी आहे कसल्याभाषी समाधी कोठे आहे?
१७. शेवटचा भोगन पादरक्षक कोण?
१८. जपल्या देशात पहिली डाकविक्री केल्या काढण्यात आले?
१९. आसियामध्ये श्रीहरिदत्ता प्रथम कोठे अन्वेषणात आल्या? त्या नेतृत्वा विजयी देश कोठेला?

भुजारे

[illegible]

उग्रसेनची जडी-बुटी

प्राचीने काळी जदनपुर नावाच्या नगरीत एक महान् वीर रहात असे. त्याचे नाव उग्रसेन तलवारबाजीत त्याची बरोबरी करणारा वीर पृथ्वी-तलवार नाही असे लोक म्हणत, अनेक वीर त्याच्याशी लढायला आले आणि हरले. त्याच नगरीत महानंद नावाचा एक तरुण होता. लहानपणातून त्याची महत्वाकांक्षा होती की आपण तलवार चालवण्याने पराभव व्हाय. म्हणून खडग विलेन निष्णात अशा अनेकांना त्याने गुरू केलं, आणि या विद्यातील बारकावे शिकून घेतले, परंतु तो कोणत्याही वीराला हारवू शकला नाही.

अशा परिस्थितीत एक बैरागी एकदा त्याला म्हणाला "मना तर भगपेट लाऊ घातक तर तुझी कोणता ही अस्वाद्य इच्छा मी पूर्ण करीन."

महानंदाने बैराग्याला विचारले "तुम्हाला जे पाठभर खाऊ घालणार नाहीत

त्यांच्या इच्छा पूर्ण होणार नाहीत का?"

बावर बैरागी म्हणाला - "स्वादिष्ट फळ देणाऱ्या वृक्षाला पाणी लागतं ते मनुष्यच देऊ शकतो. मनुष्य हा त्या वृक्षाचा आधार आहे. माणूस स्वतः फळांची निर्मिती करू शकत नाही, वृक्ष स्वतः आपल्या मुळांना पाणी देऊ शकत नाहीत, माणसाने काही माणसं वृक्षासारखी असतात, मी त्यांच्यातीलच एक आहे."

महानंदाने बैराग्याला पोटाभर खाऊ घातले आणि आपली इच्छा व्यक्त केली "खडग युद्धात माझ्याहून अधिक पराक्रमी कोणी असू नये."

बैराग्याने आपल्या घैलेतून एक बर्त काढली आणि म्हणाला - "हा घे चांगला वाटून वाटून खा. जिच्या आभाराने तू ज्ञान नवीन शक्तीचा संचार होईल, नंतर एकदा अतिमहान वीराचा खडग युद्धात पराभव

करू मग तू कोणत्याही वीराचा महज पराभव करू शकशील."

महानंद विचार करू लागला -

"उग्रसेनच बरोबरी करणारा कोण ही अन्य वीर नाही, मी त्याचा पराजय केला तर दुसरा कोणी हे वीर मला पराभूत करू शकणार नाही. पण उग्रसेनचा पराभव करणे मला शक्य होईल का?"

त्याची शक्य दूर करीत बैरागी म्हणाला "तर तू कदा उग्रसेनाला हरवलेस, तर तो पुन्हा तुझ्याशी माझ्या करावून येणार नाही. त्याचा एकदा तू पराजय केलास, तर नंतर तू दुसऱ्या कोणत्याही वीराचा पराभव करू शकशील. तू उग्रसेनला आव्हान दिलेस आणि त्याने तुला हरवले, तर मात्र या बुटीचा काही उपयोग होणार नाही."

महानंद म्हणाला - "मी उग्रसेनचा पराभव केला तरी अन्य वीरांना ही मी जिंकू शकत असं मला नाही वाटत."

हसून बैरागी म्हणाला - "औषध असो वा वर, जोव्हांची सफलता विश्वासावर अवलंबून आहे जिथे अविश्वास असेल तिथे या दाव्ही गोंही उपयोगी पडत नाहीत. एकदा विजया द्रालास की तुझ्यातील आत्मविश्वास वाढेल. तुझ्यात नवान शक्तीचा संचार होईल, या आत्मविश्वासाच्या आधारे हे ही बुटी प्रचाली होईल आणि मग तू अजिंक्य होशील."

महानंदाने बैराग्याने दिलेला बुटी बघून

खाऊन टाकला. तसा त्याच्यात एक नवीन उत्साह संचारला. त्याने आपली तलवार म्हागात सरकवली आणि उग्रसेनच्या घराकडे निघाला. रस्त्यात त्याला एक म्हातारा भेटला तो म्हणाला "उग्रसेनला अजिंक्य पद दिले निघाला आहेस ? उग्रसेनला हरवणारा कोणी नाही हे तुला माहीत नाही असे दिसतय."

महानंद म्हणाला "एकदा, फक्त एकदाच मी त्याचा पराभव केला, तर सला कोणी जिंकू शकणार नाही निश्चित."

महानंदाच्या आत्मविश्वासाचे बुद्धाला मोठे आश्चर्य वाटले, तो म्हणाला - "उग्रसेनचा पराभव करण हे साप" उग्रसेनची कमजोरी फक्त भीष जाणती. मला एक हजार मोहरा

द्यायलां तयार असलास तर एक आठवड्यात मी तुला सारे प्रशिक्षण देईन, मग तू ज्ञा विजय होऊ शकेल."

शंका प्रदर्शित करीत महानंदने विचारले - "तु म्हणतोस तसे न झाले तर ...?"

वृद्धाने आश्वासन दिले - "उलट तुलाच मी हजार मोह्या देईन !"

आता महानंदच्या मनात विश्वास निर्माण झाला व तो वृद्धाचा शिष्य बनला.

म्हाताच्याच्या म्हणण्यात काही रहस्य आहे हे महानंदाला समजले नाही. अंदरकी बात अशी होती. अलीकडे काही दिवस उग्रसेनला सतत मिळणाऱ्या विजयांचा कंटाळा आला होता. आता एकदा, केवळ

एकदाच पराजयाचा आनंद अनुभवण्याची त्याची इच्छा होती. आणि हे त्याने ह्या म्हाताच्याला सांगितले होते आणि तो म्हणाला होता - "हा पराजरा एकाच्या महान् वीराने करावा. तूच असा योग्य वीर शोधून काढ !"

म्हातारा गेले काही दिवस याच प्रयत्नात होता. त्याला वाटले - बैराग्याच्या बुटीचे सेवन केलेल्या या महानंदाशिवाय दुसरा कोणता योग्य वीर आपल्याला मिळणार?

एक आठवड्यांनंतर महानंदने उग्रसेनला आव्हान दिले. अनेक लोकांच्या उपस्थितीत दोन वीरात तुंबळ युद्ध झाले. बुटीचा प्रभाव अथवा बुटीवरील त्याचा विश्वास कशाने का होईना, पण महानंदचा विजय झाला. त्या दिवशी सडग-युद्धात महानंदने जी कुशलता दाखवली, तिची उग्रसेनने ही तारीफ केली. उग्रसेनला आपला पराजय मान्य करावाच लागला.

उग्रसेनचा पराभव होईल असं कुणाला ही वाटनं नव्हतं. चंदनपूरच्या जनतेने लोंढात बोट घातलं, एका दिवसात महानंदाला सर्व लोक 'महावीर' म्हणू लागले. त्याला पेटायला आणि त्याच्याशी दोन मोष्टी बोलायला लोक उत्सुक दिसू लागले.

आपल्या वाक्यानुसार महानंदने वृद्धाला एक हजार मोह्या दिल्या. त्या दिवसापासून त्याचं नाव पडलं - "महावीर!"

बातमी ऐकून उग्रसेनने ज्याचा पराभव केला होता ते सर्व वीर चंदनपूरला आले. या सर्वांना पूर्वी महानंदाला हारवने होते. महानंद खडग-युद्धात किती कुशल आहे हे त जाणून होते. कदाचित् उग्रसेनचे कौशल्य आणि शक्ति कमी झाली आहे म्हणून महानंदचा विजय झाला असं ते म्हणू लागले.

या सर्व महावीरांची इच्छा होती की एकदा का होईना उग्रसेनला हारवायचे ! आता त्यांना हे शक्य वाटत होते. त्या सर्वांनी खडग-युद्धासाठी उग्रसेनला आव्हान दिले. उग्रसेन शांतपणे म्हणाला - "एकदा झालेल्या पराजयामुळे माझा आत्मविश्वास ढळला आहे. मी युद्ध करण्याच्या मनस्थितीत नाही. तुमची इच्छा असेल तर महानंदाला आव्हान द्या."

त्या सर्वांनी महानंदाशी युद्ध केले आणि सर्वांचा दाखण पराभव झाला, सर्वांना समजलं की आता महानंद पहिल्या सारखा राहिला नाही. ते महानंदाला म्हणाले - "हे परमवीर, या जगात कोणी खरा वीर असेल तर तो म्हणजे उग्रसेन असे आम्ही समजत होतो. पण तू तर त्याच्याहून श्रेष्ठ वीर सिद्ध झालास. आता तुझी बरोबरी करील असा कोणी वीर शिहकू उरला नाही."

त्यांचं बोलणं ऐकून महानंदचा आनंद गगनात पावेलना. आता त्याला असा संशय गेऊ लागला - "उग्रसेनचा पराक्रम खरोखरीच

निस्तेज झाला आहे काय? विजयाच्या उत्साहात माझी वीरता वाढत चालली आहे आणि पराभूत झाल्यामुळे उग्रसेन निस्तेज होत चालला आहे. अगदी सामान्य वीराशी लढायला ही तो कचरतो आहे."

महानंदाचे असा ही विचार केला - "मी शक्तिहीन उग्रसेनचा पराभव केला असे ही कदाचित् लोकांना वाटत असेल. जर लोकांचा हा भ्रम नाहिसा करावयाचा असेल तर उग्रसेन व अन्य वीरात खडग-युद्ध झाले पाहिजे आणि त्यात उग्रसेनने सर्वांना हारवले पाहिजे. तेव्हाच मी खरोखर महावीर आहे पाचर लोकांचा दुंद विश्वास वसेल."

ही योजना अंमलात आणण्यासाठी

महानंदने वृद्धाकडे मदतीची याचना केली.

वातर जोरात हसत वृद्ध म्हणाला -
"उग्रसेन त्यांच्याशी सदाश्रया तयार होणार नाही. तुम्ही इच्छा असेल तर तुम्हाशी लढेल."

महानंद गवनि म्हणाला - "मी तर त्याचा एकदा पराजय करून नुकतोय!"

"त्यावेळी त्याला पराजयाचा वानंद अनुभवयचा होता, जाणून-बुजून तो पराभूत झाला. आता पुन्हा सदाश्रय त्याला विकणे तुला शक्य होणार नाही!" म्हणताच्याने सत्य ओकले.

"माझा पराक्रम व उत्साह दिवसेंदिवस वाढत आहे. उग्रसेन पराजयाच्या दुःखाने विव्धल झालेला आहे. लढाई झाली तर निश्चितपणे माझाच जय होईल." महानंद अभिमानाने म्हणाला.

वृद्धाने आणखी स्पष्ट करून सांगितले -
"तू जी वुटी साल्मीस तिच्याहून अधिक शक्तिसाली वुटी उग्रसेनने सेवन केलेली आहे हे तुला माहीत नसावे, उग्रसेनला खरेचणाथ

वीर लगात कोणी नाही."

हे ऐकून महानंदने आश्चर्याने विचारले -
"त्याच वैराग्याने उग्रसेनला पण वुटी दिली का?"

वृद्ध शांतपणे म्हणाला - "नाही, तो तर तूच दिली होतीस. समर्थ नि शक्तिसाली वीराचा जेव्हा पराभव होऊ लागतो तेव्हा तो पांढऱ्या वाघाप्रमाणे आपली सर्व शक्ति एकत्रितून शत्रूवर तुटून पडतो. उग्रसेनने साहेली वुटी म्हणजे तुम्हाकडून झालेला त्याचा पराजय!"

परंतु विजयोन्मादात भरत झालेल्या महानंदने पुन्हा एकाच सडग युद्धासाठी उग्रसेनला ललकारले. यावेळी महानंदचा दणदणीत पराभव झाला.

घरं सांगावचं म्हणजे महानंद उग्रसेनच्या बरोबरीचा नव्हता. झालेल्या पराजयामुळे त्याचा सर्व उत्साह माळळला, त्याने पुन्हा कधी उग्रसेनला युद्धाचे आव्हान दिले नाही.

आपली शक्ति पर्याप्त आहे हे ज्ञाता महानंदच्या लक्षात आले.

न्यायनिर्णय

रूप वुटी गोष्ट. सुकेतन काश्मीरचा राजा होती. श्रीनगर ही राज्याची राजधानी होती. राजधानीपासून दूर एका नगरात एक न्यायाधीश रहात असे. न्याय देण्याच्या बाबतीत, निर्णय करण्याच्या बाबतीत तो खूपच हुशार निघाला. घोड्याच अवगीत काश्मीरच्या कानाकोपऱ्यात त्याची प्रसिद्धी पोचली.

हा न्यायाधीश न्यायदानाबाबत किती पटु आहे हे सशकच पहावे, असा विचार त्याच्या मनात आला.

राजाने ताबडतोब सामान्य व्यक्तींमार्फत पोशाक धारण केला व घोड्यावर बसून न्यायाधीशाच्या मगराकडे निघाला. तेथे पोचता-पोचता दोन दिवस लागले. वेस ओलांडून नगरात प्रवेश करतांना शमोरून एक लंगडा भिकारी 'धर्मप्रभु' असे म्हणत अपेक्षेने राजानेवळ आला.

राजाने त्याच्या हातावर काही नाणी ठेवली व तो पुढे निघाला. पण भिकाऱ्याने त्याचा पिच्छा सोडला नाही. तो पुन्हा एकदा 'धर्मप्रभु' म्हणत राजाकडे पाहू लागला.

"मीक दिली ना, मग आता काय?" राजाने विचारले.

"साहेब, बाजार भरला आहे आज. लंगडा आहे मी. इतक्या दूर चालू नाही शकणार मी. आपल्या माये घोड्यावर घ्या वा मला."

भिकारी म्हणाला.

"ठीक आहे, चढ." राजा हसत म्हणाला.

भिकाऱ्याला चढायला मदत करून राजा त्याला बाजारापर्यंत घेऊन गेला.

आता राजा त्याला म्हणाला, "हा ग्रंथ बाजार. कुठर आता."

राजाला वाटले की, हा लंगडा असल्याने त्याला कुठरायला मदत हवी असेल. घोड्यावरून आपला हात पुढे करत तो

चान्दोबात पंचवीस वर्षांपूर्वी प्रकाशित झालेली गोष्ट

भिकाऱ्याला म्हणाला, "हं, धर माझा हात अन् अंतर खाली."

"कां? मला आपल्या घोड्यावरून अंतरावला सांगणारा कोण रे तू?" भिकाऱ्याने एकदम पवित्रा बदलत म्हटले.

"अरे! घोडा तर माझा आहे; परवानगी देणारा तू कोण? अंतर आघी घोड्यावरून." राजा रागावून म्हणाला.

पण भिकारी हुड स्वरात म्हणू लागला की घोबा अस्पृश्या आहे, तेंव्हा खाली अंतरणाचा प्रश्नच नाही येत.

"अरे या! याला म्हणतात 'चोराच्या बुलढ्या बोबा.' दिवसाद्वय्या इतका अन्याय होताना कुठेच पाहिला नाही मी! साहीत आहे

तुला, या शहरात एक सुप्रसिद्ध न्यायाधीश आहे?" राजाने विचारले.

"अरे किती मोठा न्यायाधीश असला तरी, 'घोडा लंगड्याचाच असल्याचा निर्णय देईल तो! तुझ्यासारख्या माणसाचा घोडा आहे' असे तो म्हणेल?" भिकाऱ्याने प्रत्युत्तर केले.

"मग चल तर न्यायालयात, पाहू काय निर्णय होतो ते." राजा म्हणाला.

"होय चल की! मला कोणाचे भय नाही." भिकारी चांगला निर्दोषनेलाच दिसला.

हा न्यायाधीश आता कसा न्याय करतो हे पहाण्याची राजाला चांगलीच संधी मिळाली. ते दोघे ही न्यायालयात गेले. त्यावेळी तेथे कुटल्याशा सटल्याची चर्चा चालू होती,

सटला होता एक तलाठी व एक शेतकरी यांच्यातला. एका स्त्रीवरून दोघात वाद चालू होता. ती स्त्री तर मुकी होती अन् दोघे ही म्हणत होते की, "जे बोलेल, ते खरे बोलेल; सन्याशिवाय अन्य काहीही बोलणार नाही!"

"असा एक काय कर. आज आपल्या या बायकोला इथेच सोडून जा आपल्या घरी. बुद्धा मी निवाडा करित." न्यायाधीश म्हणाला.

यानंतर एक कसाई आणि एक तेलवाला तिथे आले. कसाऱ्याच्या हातात खूपशी नाणी होती, अन् तेलवाल्याचे हात तेलाने जडबडलेले होते.

"साहेब, हा कसाई माझ्याकडे आला आणि

म्हणाला, कि एका मोहोरेची चिह्न देत असशील तर मला थोडे तेल खरीदायचं आहे. माझ्याजवळ जितकी नाणी होती, तितकी सगळी काढून मी मोजत होतो. बस! यानं इतक्यात झडप घालून ते सगळे पैसे घेतले अन् आता म्हणतोय की, सगळे माझेच आहेत. आपणच या निर्णय आता!" तेलवाल्याने कैफियत मांडली.

"पण साहेब, ही गोष्ट खरीच, की मी याच्याकडे तेल खरीदायला गेलो, आपल्या खाशात किती पैसे आहेत, ते मोजावे म्हणून बाहेर काढून मोजायला लागतोय, तोच माझा हात पकडून हा म्हणायला लागला की, पैसे आपलेच आहेत. आपणच न्याय द्या असा!" कसाऱ्याने आपली बाजू सांगितली.

"हे सगळे पैसे ठेवा इथे. बुद्धा या, म्हणजे सांगेल काय काय ते." न्यायाधीश म्हणाला.

आता या दोन तंट्यांनंतर राजाच्या घोड्या बद्दलचा सटला लुभा राहिला.

"महाशय, गेई श्रीनगरचा दहाणारा, बाजारात काही खरेदीसाठी घोड्यावरून येत होतो. वेशीवर हा लंगडा भिकारी ओंक मागू लागला. मी त्याला पैसे दिले. पुन्हा यान वितंती केली की, मी त्याला आपल्या घोड्यावरून बाजारपर्यंत न्यानं, मी त्याची तीही इच्छा पुरी केली. पण बाजाराशी पोचल्यावर हा घोड्यावरून अंतरावलाच तगार होईना. अन् अजून म्हणतोय की, घोडा त्याच्याच स्वतःचा आहे."

राजाने तक्रार केली.

"साहेब, तुम्ही पक्रातच बाजारात की मी लंगडा आहे. त्यामुळे कुठे जायचं झालं की आपल्या घोड्यावरूनच जातो. आज बाजाराकडे निघालो होतो, तेंव्हा हा माणूस वेशीजवळ भेटला. माझ्याकडे गयावया करत म्हणू लागला की, चालता चालता आपले पाय अगदी झिजायला झालेत. मला आपल्या घोड्यावरून बाजारपर्यंत घेऊन चल. मी दया करून त्याला बाजारपर्यंत आणला. अन् आता माझ्याच गळ्यात पडलाय, म्हणतो की 'घोडा माझाच आहे.' आपणच न्याय करा न्यायाधीश महाराज!" भिकारी बोलला.

"घोडा माझ्याजवळ सोबा अन् मुद्या या."

न्यायाधीश त्यांनाही म्हणाला.

दुसऱ्या दिवशी सगळे फियर्दो अन् प्रेक्षक ही न्यायालयात जमले.

न्यायाधीशाने तलाठ्याला बोलावून म्हटले, "बाबा, ही स्त्री तुमचीच बायको आहे. घ्या ताब्यात तिला. या शेतकऱ्याची फियर्दो छोटी आहे. त्याला मी पलास बाबकांची शिक्षा देत आहे."

यानंतर दुसरा फियर्दो कसग्याला बोलावून तो म्हणाला, "हे पैसे तुम्हेंच जाहेत. या तेल्याने छोटी तक्रार मांडलीय. याचाही पन्नास फटक्यांची शिक्षा सुनवत आहे मी."

नंतर राजा आणि लंगडा यांना बोलावून न्यायाधीशाने विचारले, "ज्या घोड्याच्या

मालकीबद्दल घोषेपण करा करत आहात, त्याला मी इतर चीत घोड्यांबरोबर आंघून ठेवलाय. त्या विसावून आपला कोणता हे ओळखू शकाल?"

राजा म्हणाला, "अगदी सहज ओळखीत." भिकारीही तसेच म्हणाला.

न्यायाधीशाने प्रथम राजाला बरोबर नेऊन घोडा ओळखायला सांगितले.

सगळ्या घोड्यातून आपला घोडा राजाने अगदी सहजपणे ओळखला. नंतर न्यायाधीश म्हणाला, "आता परत जाऊन त्या लंगड्याला द्या पाठवून."

राजाने तसे केल्यानंतर लंगड्यानेही घोडा बरोबर ओळखला. नंतर न्यायाधीश आत येऊन राजाला म्हणाला, "हा घोडा तुमचाच आहे. जा घेऊन. छोटी फियर्दो केल्याच्या आरोपावरून भिकाऱ्यालाही पन्नास फटक्यांची शिक्षा मिळेल.

यानंतर न्यायालयाचे कामकाज संपवून सर्वजण निघून गेले. पण राजा मात्र मुहुंम तेथेच राहिले. त्याला पाहून न्यायाधीशाने विचारले, "आता का बरे इथेच भुमे आहात? निर्णय पटला नाही का?"

"न्याय मला अगदी बरोबरच वाटला. त्याबद्दलच बोलतयच आहे मला. माझा न्याय आपण बरोबरच केला. इतर खटल्याबद्दल मी काही सांगू शकत नाहीय. त्याचाही न्याय आपण बरोबरच केला असाल कदाचित. पण

मी कल्पनाच करू शकत नाहीय की आपण निर्णय इतक्या सहजपणे, अगदी बरोबर कसे दिलेत?"

"त्यात अवघड काहीच नव्हतं. त्या बाईचीच गोष्ट घ्या. काल मी तिला आपल्या घरी घेऊन गेलो. पोचल्यावर मी तिला म्हणालो की, माझ्या पेनातली शाई संपलीय. ते नोट धुवून नवी शाई घर. तिनेही ते काम इतकं सहजपणे केलां. जशी काही तिला नेहमीची सवयच आहे. सामान्य शेतकऱ्याची बायको हे काम इतक्या सुलभपणे नाही करणार. तेंव्हा मी ओळखले की, ती तलाठ्याचीच बायको आहे."

"हो, बरोबरच ओळखलेत आपण. पण पैसे कसग्याचेच, हे कसं ओळखलेत?" राजाने विचारले.

"ते तर फारच सोपे ! तुम्ही ते त्याचे लढबढलेले हात पाहिलेच असतील. पैसे त्याचे असले, तर तेल नाण्यांमाही लागतं असतंच. मी ती नाणी पाण्यात टाकून पाहिली. थेंबेच ही तेल पाण्यावर तरंगले नाही." न्यायाधीश

बोलेला.

"मग घोडा माझाच हे कसं सांगितलेत? लंगड्यात घोडा ओळखला नाही?" राजाने विचारले.

"हो ओळखला की ! तुम्ही दोघांही घोडा बरोबर ओळखणार हे तर माहीतच होतं मला." न्यायाधीश म्हणाला.

आश्चर्याने राजाने विचारले, "तर मग तो माझाच, हे कसं सांगितलेत?"

"तुमच्यापैकी घोड्याला बरोबर कोण ओळखतं हे पहायचं नव्हतंच मला ! पण घोडा तुमच्यापैकी कोणाला ओळखतो ते पहायचं होतं. घोड्याने तुम्हाला ओळखलं. माझं काम सोपे झालं." न्यायाधीशाने स्पष्टीकरण दिले.

न्यायाधीशाच्या हुशारीचे राजाला फार कांतुक वाटले. पानगरता पोचल्यावर त्याने न्यायाधीशाला बोलावून घेऊन त्याला एक जहागीर बक्षित दिली. आपण अन्य कुणाला नव्हे तर खुद्द राजासाच न्याय दिला, हे लक्षात आल्यावर न्यायाधीशाच्या बाश्चर्याला ही पारतावार राहिला नाही.

